

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria – Vlada - Government

Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor
Ministarstvo Sredine i Prostornog Planiranja
Ministry of Environment and Spatial Planning

**AGJENCIONI PËR MBROJTJEN
E MJEDISIT TË KOSOVËS**

**KOSOVSKA AGENCIJA
ZA ZAŠTITU SREDINE**

**KOSOVO ENVIRONMENTAL
PROTECTION AGENCY**

RAPORT VJETOR
GJENDJA E AJRIT NË KOSOVË
2018

Shkurt, 2019, Prishtinë

Përmbajtja

1. Hyrje

2. Cilësia e ajrit

- 2.1. Historiku i monitorimi të cilësisë së ajrit në Kosovë
- 2.2. Sistemi për raportim online për cilësi të ajrit
- 2.3. Përshkrimi i një stacioni për monitorim të cilësisë së ajrit
- 2.4. Korniza ligjore për ajrin
- 2.5. Informimi mbi kufijtë e alarmit për cilësi të ajrit
- 2.6. Informacionet e domosdoshme me rastin e vlerësimit të cilësisë së ajrit
- 2.7. Karakteristikat e ndotjes së ajrit dhe efekti shëndet
- 2.8. Cilësia e ajrit gjatë vitit 2018
- 2.9. Trendi i cilësisë së ajrit 2013-2018

3. Emisionet në ajër nga Operatorët Industrial

- 3.1. Vlerësimi i emisioneve në ajr nga Termocentralet Kosova A dhe B
- 3.2. Vlerësimi i emisioneve në ajër nga Feronikeli
- 3.3. Vlerësimi i emisioneve në ajër nga Sharrceci

4. Konkuluzionet dhe rekomandimet

1. HYRJE

Presionet në mjedis nga faktorët e ndryshëm ndotës ka ndikuar që edhe në vitin 2018 të ketë në periudha të ndryshme kohore përkeqësim të kualitetit të ajrit. Burime të ndryshme ndotëse kanë shkarkuar emisionet ndotëse të cilat janë në forma të gazta, të ngurtë në formë të grimcave të pluhurit dhe të cilat lehtë shpërndahet në ajër. Në vitin 2018, ndotja e ajrit është vlerësuar me e lartë në vendet urbane, që sipas vlerësimeve të dhënave janë; Prishtina, Obiliqi, Drenasi, Hani i Elezit etj.

Në bazë të Ligjit për Mbrojtjen e Mjedisit, Nr.03/L-025, Ligjit për Mbrojtjen e Ajrit nga ndotja, Nr.03/L-160 dhe Ligjit për Veprimtarinë Hidrometeorologjike, Nr.02/L- 79, AMMK/IHMK është e obliguar që të bëjë monitorimin e cilësisë së ajrit në tërë territorin e Kosovës, duke përfshirë zonat urbane, industriale dhe rurale. AMMK/IHMK, ka një sistem të monitorimit prej 11 stacioneve dhe stacionin mobil. Stacionet e monitorimit janë të vendosur në qytetet e ndryshme të Kosovës. Stacionet monitoruese bëjnë monitorimin e pluhurit grimcore (particulate matter; PM10, PM2.5), NO₂, SO₂, O₃, CO.(Tab.2).

Raportimi për gjendjen e mjedisit/ Gjendjen e cilësisë së ajrit në Kosovë është përgjegjësi dhe detyrë e Drejtorisë Për Gjendjen e Mjedisit/Sektorit të monitorimit në kuadër të AMMK –së. Pra, raporti, përveç prezantimit të gjendjes së ajrit, ofron edhe një vlerësim bazuar në të dhënat ekzistuese nga sistemet e monitorimit të cilësisë së ajrit dhe të dhënave për emisionet nga operatorët ekonomik apo edhe nga burimet tjera të ndotjes së ajrit.

2. CILËSIA E AJRIT

2.1. Historiku i monitorimi të cilësisë së ajrit në Kosovë

Nga fundi i vitit 2009 ka filluar monitorimin automatik të cilësisë së ajrit, nga stacionet e vendosura në Prishtinë (Ndërtesa e ish Rilindjes dhe IHMK).

Gjatë vitit 2010, MMPH/DMM/IHMK ka bërë studimin preliminar për përcaktimin e lokacioneve për monitorimin e cilësisë së ajrit, të mbështetur nga KE – TAIEX.

Sipas studimit është propozuar **zonimi**, që Kosova do të ketë një **Aglomerat-AKS1** (Prishtinën dhe Obiliqin), ndërsa pjesë tjera të vendit do të formojnë një **Zonë** monitoruese-**ZKS1** (Gjilani, Peja, Prizreni, Drenasi, Mitrovica dhe Hani i Elezit).(shih tab.nr.1 dhe 2).

Numri i stacioneve për monitorimin e cilësisë së ajrit në Kosovë është caktuar në bazë të kriterëve të përcaktuara nga direktiva 2008/50/EC. Sipas kësaj rrjeti i monitorimit të cilësisë së ajrit në Kosovë duhet të ketë 9 stacione të monitorimit automatik. Mirëpo, nga fundi i dhjetorit të vitit 2012 MMPH/AMMK arritën një memorandum mirëkuptimi me MZHE (financuar nga Banka Botërore) që edhe tri stacione të monitorimit automatik të cilësisë së ajrit të vendosur në zonën e KEK-ut, (të financuar nga Banka Botërore), t'i kalon në pronësi MMPH/AMMK. Kështu që sot rrjeti nacional i monitorimit të cilësisë së ajrit në Kosovë posedon 11 stacione fikse dhe një(1) stacion mobil të monitorimit automatik të cilësisë së ajrit.(Fig.1).

Tabela 1. Stacionet monitoruese për cilësinë e ajrit-Aglomeracioni AKS 1

Aglomeracioni/Zona	Emërtimi i Stacionit monitorues	Shenja e Stac. Code	Lokacioni	Parametrat që maten	Tipi i zonës/aglomeracionit	Data e funksionalizimit	
AGLOMERACIONI AKS 1	1	IHMK	KS0101	PRISHTINË	PM10,PM2.5,SO ₂ , ,NO _x ,O ₃ ,CO	Sfondi urban	09.01.2009
	2	Rilindja	KS0102	Oborri i Rilindjes, Prishtinë	PM10,PM2.5,SO ₂ , CO,NO ₂	Sfondi urban	06.05.2010
	3	Obiliq	KS0110	QMF	PM10,PM2.5,SO ₂ , ,NO _x ,O ₃ ,CO	Sfondi urban	01.03.2013
	4	Dardhishtë	KS0111	Shkolla fillore	PM10,PM2.5,SO ₂ , ,NO _x ,O ₃ ,CO	Sfondi urban/industrial	01.03.2013
	5	Palaj	KS0112	Kosova Mont	PM10,PM2.5,SO ₂ , ,NO _x ,O ₃ ,CO	Sfondi industrial	01.03.2013

Tabela 2 . Stacionet monitoruese për cilësinë e ajrit-Zona ZKS 1

Aglomera cioni/Zon a	Emërtimi i Stacionit monitorues	Shenja e Stac./Co de	Lokacioni	Parametrat që maten	Tipi i zonës/aglo meracionit	Data e funksional izimit
ZONA ZKS 1	6	Pejë	KS0305	Sh. F. “Lidhja e Prizrenit”	PM10,PM2.5,	Sfondi urban 04.04.2012
	7	Prizren	KS0406	Kuvendi Komunal	PM10,PM2.5,SO ₂ , CO, NO ₂ ,O ₃	Sfondi urban 01.04.2012
	8	Hani i Elezit	KS0508	Sh.fillore ”Ilaz Hallaqi”	PM10,PM2.5,SO ₂ , NO _x ,O ₃ ,CO	Sfondi urb./ind.. 05.04.2012
	9	Gjilan	KS0609	Kuvendi Komunal	PM10,PM2.5,SO ₂ , NO _x ,O ₃ ,CO	Sfondi urban 01.04.2012
	10	Drenas	KS0103	Kuvendi Komunal	PM10,PM2.5 ,SO ₂ ,NO _x ,CO,O	Sfondi urban 05.04.2011
	11	Mitrovicë	KS0204	Stacioni i meteorologjisë	NO ₂ ,CO,O ₃ ,PM10, PM2.5	Sfondi urban /06.2013

Sqarim: Stacioni monitorues në Brezovicë ishte aktivizuar më 03.09.2013, por i njëjti është jofunksional nga viti 2016.

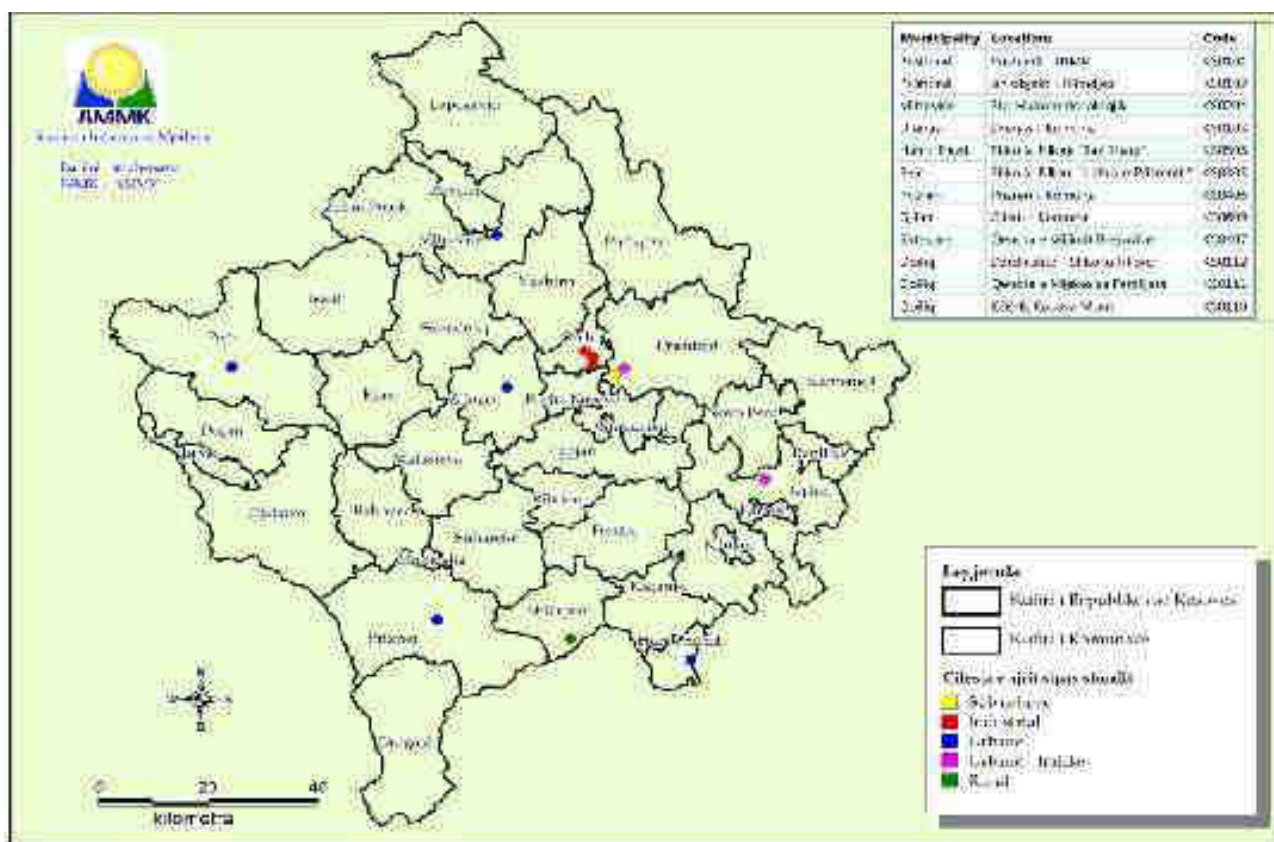

Fig. 1 : Vendndodhja e stacioneve për monitorim të cilësisë së ajrit

2.2. Sistemi për raportim online për cilësi të ajrit

Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës, në fillim të viti 2018 ka lansuar sistemin për raportimin online të rezultateve për cilësi të ajrit që monitorohet nga Instituti Hidrometeorologjik i Kosovës. Finalizimi i softuerit është mbështetur nga Komisioni Evropian. Përmes sistemit online mundësohet informimi i saktë dhe në kohë reale i publikut për cilësinë e ajrit në disa komuna të Kosovës.

Softueri për raportimin e të dhënave për cilësinë e ajrit është kompatibel me Indeksën e Kualitetit të Ajrit në Evropë dhe prezanton të dhënat e monitorimit të 5 indikatorëve kryesor në 8 stacione të monitorimit të cilësisë së ajrit.

Në sistemin e të dhënave për cilësi të ajrit në kohë reale mundësohet çasje duke klikuar direkt në linkun e sistemit të të dhënave në web faqen e Institutit Hidrometeorologjik të Kosovës;

<http://ihmk-rks.com/t/?page=1,5> ,

përmes web faqes së Agjencinë për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës

<http://ammk-rks.net/>,

apo përmes web faqes së Ministrisë së Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinorë

<https://mmph.rks-gov.net/>.

Apo edhe përmes linkut:

<http://www.kosovo-airquality.com/secure/index2.html>

Investimet në përmirësimin e sistemit për monitorimin dhe raportimin e cilësisë së ajrit do të vazhdojnë edhe me mbështetje shtesë nga Qeveria Amerikane përmes Programit të Korporatës së Sfidave të Mijëvjeçarit (MCC) dhe nga Qeveria Japoneze përmes Agjencisë Ndërkombëtare Japoneze për Zhvillim (JICA).

AMMK do të vazhdojë të bëjë informimin dhe raportimin për cilësi të ajrit përmes raporteve mujore, raporteve dhe vlerësimeve periodike dhe vjetore si dhe përmes informatave shtesë për publikun në raste të tejkalimeve të pragjeve për informim apo pragjeve alarmuese për parametra të caktuar siç është e përcaktuar me ligj.

Tri stacionet e financuara nga Banka Botërore (Obiliq, Dardhishtë dhe Palaj) do të përfshihen në kuadër të projektit të MCC (Korporatës së Sfidave të Mijëvjeçarit).

Ky model i rrjetit testues mundëson:

- Të dhëna online për 8 stacionet monitoruese të paraqitur në hartën e Kosovës (Fig.2.)
- Indeksi i cilësisë së ajrit për parametrat e monitoruar (Tab.3.)
- Tabelari online për çdo orë për 8 stacionet monitoruese (Tab.4.)
- Të dhëna tabelare për cilësi të ajrit për 24-orë për stacionet monitorues(Tab.5.)
- Paraqitja grafike e të dhënave për 24-orë për secilin stacion monitorues(Fig.3.)

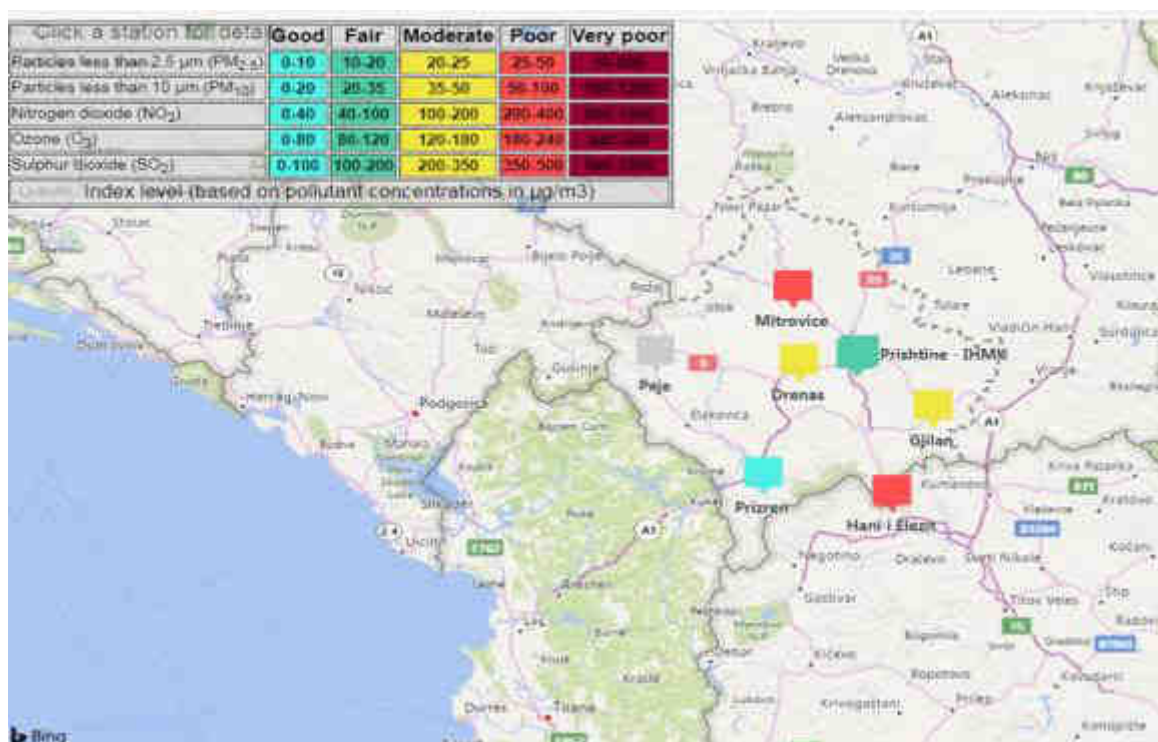

Fig.2.Të dhëna online në hartën e Kosovës nga 8 stacionet monitoruese

Tab.3. Indeksi i cilësisë së ajrit për parametrat e monitoruar

Cilësia	Shumë e Mirë	E Mirë	E moderuar	E pashëndetshme	E rrezikshme për shëndetin
Grimcat e pluhurit më të vogla se 2.5 µm (PM _{2.5})	0-10	10-20	20-25	25-50	50-800
Grimcat e pluhurit më të vogla se 10 µm (PM ₁₀)	0-20	20-35	35-50	50-100	100-1200
Dioxiidi i azotit (NO ₂)	0-40	40-100	100-200	200-400	400-1000
Ozoni (O ₃)	0-80	80-120	120-180	180-240	240-600
Dioxiidi i sulfurit (SO ₂)	0-100	100-200	200-350	350-500	500-1250
Niveli i Indexit (i bazuar në përqendrimin e ndotësve, shprehur në µg/m ³)					

Tab.4. Tabelari online për çdo orë për 8 stacionet monitoruese

Data on air quality transmitted every hour

Stacioni	Data	NO _x [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	SO ₂ [µg/m ³]	CO[mg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM10[µg/m ³]	PM2.5[µg/m ³]
Drejtas	05.11.2018 12:00:00	6,462	15,55	5,922	0,666		36,713	21,027
Gjilan	05.11.2018 12:00:00	6,693	11,943	39,122	1,001	5,667	28,791	11,089
Hani i Elezit	05.11.2018 12:00:00	71,732	108,028	0	1,79	31,483	217,626	42,217
Mitrovica	05.11.2018 12:00:00	89,046	5,216	81,737	2,33	40,106	35,105	16,861
Pejë	06.09.2018 14:00:00						12,683	6,134
Pristinë - IHMK	05.11.2018 11:00:00	18,065	41,9	43,754	1,705		28,13	15,25
Pristinë, Rilindje	05.11.2018 11:00:00	30,334	37,735	77,248	1,685	57,067	27,122	14,091
Prizren	05.11.2018 12:00:00	14,858	21,633	0	0	59,706	25,709	15,697

Test phase

Tab.5. Të dhëna tabelare për cilësi të ajrit për 24-orë për stacionet monitorues

DATAUM	Pristinë, Rilindje NO _x µg (µg/m ³)	Pristinë, Rilindje NO ₂ µg (µg/m ³)	Pristinë, Rilindje CO mg (mg/m ³)	Pristinë, Rilindje SO ₂ µg (µg/m ³)	Pristinë, Rilindje O ₃ µg (µg/m ³)	Pristinë, Rilindje PM10 (µg/m ³)	Pristinë, Rilindje PM2.5 (µg/m ³)
04.11.2018 14:00	21.66	28.66	1.281	76.66	39.66	23.66	12.66
04.11.2018 15:00	22.66	32.66	1.776	74.66	39.66	21.66	11.66
04.11.2018 16:00	22.66	29.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
04.11.2018 17:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
04.11.2018 18:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
04.11.2018 19:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
04.11.2018 20:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
04.11.2018 21:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
04.11.2018 22:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
04.11.2018 23:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
05.11.2018 00:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
05.11.2018 01:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
05.11.2018 02:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
05.11.2018 03:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
05.11.2018 04:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
05.11.2018 05:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
05.11.2018 06:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
05.11.2018 07:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
05.11.2018 08:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
DATAUM	Pristinë, Rilindje NO _x µg (µg/m ³)	Pristinë, Rilindje NO ₂ µg (µg/m ³)	Pristinë, Rilindje CO mg (mg/m ³)	Pristinë, Rilindje SO ₂ µg (µg/m ³)	Pristinë, Rilindje O ₃ µg (µg/m ³)	Pristinë, Rilindje PM10 (µg/m ³)	Pristinë, Rilindje PM2.5 (µg/m ³)
05.11.2018 09:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
05.11.2018 10:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66
05.11.2018 11:00	22.66	28.66	1.281	76.66	39.66	24.66	12.66

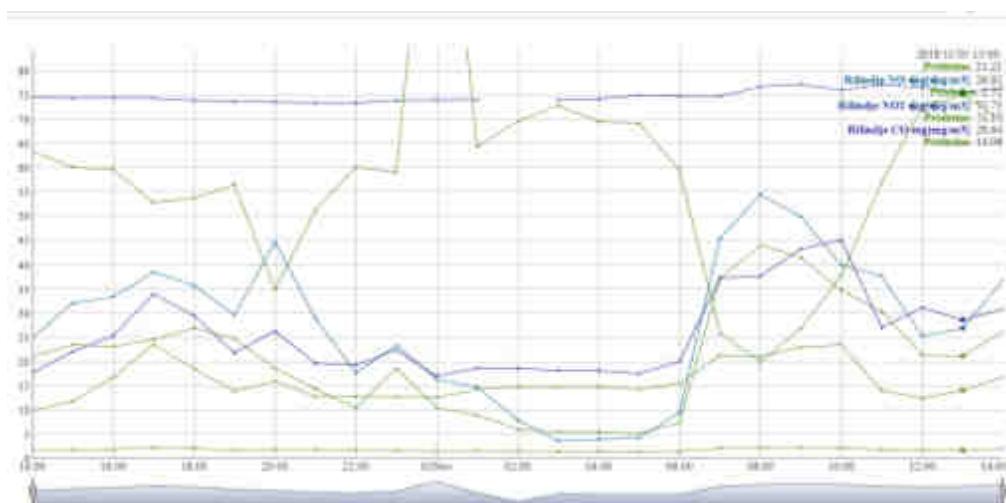

Fig.3. Paraqitja grafike e të dhënave për 24-orë për secilin stacion monitorues

2.3. Përshkrimi i një stacioni për monitorim të cilësisë së ajrit

Stacioni i monitorimit Prishtinë-Rilindja-KS0102 – është lokacion që sipas tipit të zonës është klasifikuar si zone **urbane**, ndërsa sipas burimit të emisionit të ndotjes konsiderohet tip i stacionit **trafik**. Vendndodhja e stacionit në Prishtinë – Rilindje, si pjesë e RRRSHMCA (Rrjeti Shtetëror i Monitorimit të Cilësisë së Ajrit) është paraqitur në figurën 4.

Fig.4. Stacioni i monitorimit të cilësisë së ajrit në Prishtinë (Rilindja)

Përshkrimi i Vendmonitorimit:

- RRRSHMCA¹: Kosovë Lokacioni: Rilindja-Prishtinë,
- ID e stacionit: KS0102
- Koordinatat: 42°39'34.13" N, 21°9'25.89"E
- Lartësia mbidetare: 584 m
- Data e lëshimit në punë: 06/05/2010

Statusi: Vend monitorimi plotëson kriteret e parapara për dizajnim të rrjetit për këtë tip të kombinuar urban-trafik.

Vendndodhja e hyrjes së mostrës: është hapësirë e hapur pa pengesa në rrymimin e ajrit (mostrës). Hyrja e mostrës është në një lartësi prej 3-4 metra mbi nivelin e tokës.

Objektivi i monitorimit: përcaktimi i nivelit të ndotjes së ajrit me NO₂, SO₂, O₃, CO, PM₁₀, PM_{2.5}, raportimi dhe informimi i institucioneve relevante dhe publikut mbi cilësinë e ajrit në këtë zonë.

Ne tabelën 6. është prezantuar metodologjia e analizimit të matjeve përmes analizerve, të cilët përmbushin kërkesat e BE për matje të pranueshme.

¹ Rrjeti Shtetëror për Monitorimin e Cilësisë së Ajrit

Tab.6 Parametrat e monitoruar në stacionin Prishtinë – Rilindja, KS0102

Parametrat	Tipi i analizerëve	Metodat e analizës	Frek. mostrimit	Themeluar
SO ₂	Thermo scientifice	UV-Fluoresence	E vazhduar	06/05/2010
NO ₂	Thermo scientifice	Chemiluminescence	E vazhduar	
PM ₁₀	Grimm M-180	Light scattering	E vazhduar	
PM _{2.5}	Grimm M-180	Light scattering	E vazhduar	
O ₃	Thermo scientifice	UV-photometri	E vazhduar	
CO	Thermo scientifice	Nondispersiveinfrared	E vazhduar	
Senz.meteor	ËS200, ËS300	Ultrasonik	E vazhduar	

2.4. Korniza ligjore për ajrin

Legjislacioni nacional për ajrin dhe mjedisin, bazohet në legjislacionin e BE, edhe pse ka ngecje në transpozimin e dispozitave ligjore. Ligji ri për ajrin është në procedure të ndryshimit.

- ✓ Ligji për mbrojtjen e ajrit nga ndotja Nr.03/L-160, 2010,
- ✓ Ligji për mjedis Nr.03/L-025 dhe aktet nënligjore nga këto dy ligje përbëjnë bazën ligjore për fushën e ajrit.

Aktet nënligjore :

- ✓ Udhëzim Administrativ (QRK)–Nr.06/2007 (Ligji nr.2030/40) mbi rregullat dhe normat e shkarkimeve në ajër nga burimet e palëvizshme të ndotjes,
- ✓ Udhëzimi Administrativ (QRK) Nr.04/2009 (Ligji nr.2030/40) për kontrollin e emisioneve të bashke dyzimeve organike, të avullueshme gjatë deponimit, zbrazjes, mbushjes dhe transportimit të karburanteve,
- ✓ Udhëzim Administrativ (ministri i MMPH) Nr.02/2011 për normat e cilësisë së ajrit,
- ✓ Udhëzim Administrativ-Nr.15/2010 për kriteret për përcaktimin e pikave monitoruese për cilësinë e ajrit, numrin dhe shpeshtinë e matjeve, klasifikimin e ndotësve të cilët monitorohen, metodologjinë e punës, formën dhe kohën e raportimit të të dhënave,
- ✓ Udhëzim administrativ (QRK)-Nr.21/2013 për arsenin, kadmiumin, merkurin , nikelin dhe hidrokarburet aromatike policiklike në ajër,
- ✓ Udhëzim Administrativ (QRK) Nr.16/2013 për substancat, që e dëmtojnë shtresën e ozonit dhe gazrat serrë të fluoruara,
- ✓ Udhëzim Administrativ (QRK)-Nr.19/2013 për qasje në informata për shpenzimin ekonomik të karburanteve dhe emisionin CO₂ të automjeteve të reja personale,
- ✓ Udhëzim Administrativ (QRK)-Nr.01/2016 për mekanizmin e përcjelljes së emisioneve të gazrave serë,
- ✓ Udhëzim Administrativ (QRK) -Nr.08/2016 për normat e lejuara të shkarkimeve në ajër nga burimet e lëvizshme të ndotjes.

2.5. Informimi mbi kufijtë e alarmit për cilësi të ajrit

Pragjet alarmuese sipas UA 02/2011 për Normat e cilësisë së ajrit) dhe Ligji për mbrojtjen e ajrit nga ndotja Nr.03/L-160, 2010:

Pragjet alarmuese për dyoksidin e squfurit dhe **dyoksidin e azotit**:

Ndotësi	Pragu alarmues
Dyoksid sulfuri	500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
Dyoksid azoti	400 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

Informatat dhe pragjet alarmuese për **ozon**:

Qëllimi	Periudha mesatare	Pragu
Informatat	1-orë	180 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
Alarmi	1-orë	240 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

Pragjet e alarmit dhe të informacionit **për PM10**, sipas nenit 24 të ligjit për Mbrojtjen e ajrit nga ndotja:

Qëllimi	Periudha mesatare	Pragu
Informatat	24-orë	100 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
Alarmi	24-orë	100/ m^3 për 3 ditë rresht

2.6. Informacionet e domosdoshme me rastin e vlerësimit të cilësisë së ajrit

Kur kërkohet vlerësimi apo analizë e gjendjes së ajrit-cilësisë, është e domosdoshme që përveç numrave e njëjësive me të cilat prezantohen rezultatet e matjeve nga stacionet monitoruese, të merren në konsideratë edhe këto informacione:

- Përshkrimi i lokacionit (pozicioni i stacionit monitorues, orografia, objektet e banimit përreth, objektet industriale, infrastruktura rrugore, trafiku, sfondi i stacionit dhe të dhëna tjera, të cilat e pasqyrojnë situatën gjegjëse në kohë dhe hapësirë).
- Kontinuiteti i matjeve 24-orëshe dhe matjeve mujore-jo interpretim i një vlere të një çasti
- Temperatura, $^{\circ}\text{C}$;
- Shtypja; mbar ose h/Pa;
- Lagështia relative e ajrit, %;
- Shpejtësia e ajrit, m/s;
- Reshjet;
- Trëndafil i erës për kohën e vlerësimit të të dhënave
- Ndikimi i ndotjes ndërkufitare nga shtetet e rajonit

Tabela 7. Normat e cilësisë së ajrit sipas Udhëzimit Administrativ Nr.02/2011

Parametri	Vlerat limite	Njësia matëse	Vlera limite (kufitare) $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Tejkalimet e lejuara brenda vitit
NO2	Vlera limite për 1 orë, për mbrojtjen e shëndetit të njeriut	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	200	18
	Vlera limite vjetore, për mbrojtjen e shëndetit të njeriut	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	40	Nuk parashihet
	Vlera limite vjetore, për mbrojtjen e vegjetacionit	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	30	Nuk parashihet
SO2	Vlera limite për 1 orë, për mbrojtjen e shëndetit të njeriut	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	350	24
	Vlera limite për 24 orë, për mbrojtjen e shëndetit të njeriut	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	125	3
CO	Vlera limite për mesataren ditore te maksimales 8-orëshe, për mbrojtjen e shëndetit të njeriut	mg/m^3	10	Nuk parashihet
PM10	Vlera limite për 24 orë, për mbrojtjen e shëndetit të njeriut	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	50	35
	Vlera limite vjetore, për mbrojtjen e shëndetit të njeriut	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	40	Nuk parashihet
PM2.5	Vlera limite vjetore, për mbrojtjen e shëndetit të njeriut	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	25	Nuk parashihet
O3	Objektivi afatgjatë, për mbrojtjen e shëndetit të njeriut	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	120	Nuk parashihet

2.7. Karakteristikat e ndotjes së ajrit dhe efekti shëndet

SO₂ -Dioskidi i sulfurit është gaz toksik me veti acidike, pangjyrë dhe erë të fortë. Burimet kryesore prej nga prodhohet ky gaz janë kapacitetet energjetike dhe ngrohtoret, të cilat shfrytëzojnë si emergjent naftën dhe thëngjillin me cilësi të dobët e të cilat përbëjnë sulfur.

Ndikimet në shëndet dhe mjedis. Janë të njohura efektet në zvogëlimin e volumit pulmonar, rritja e rezistencës së frymëmarrjes dhe simptome të tilla si pengesa në frymëmarrje, ngushtime në gjoks dhe zvogëlim të ritmit të frymëmarrjes. Mund të shkaktojë kokë dhimbje dhe irritime të hundës. Dyoksidi i sulfurit është ndër shkaktarët kryesor i të ashtuquajturave **shirat acidike**, të cilat përshpejtojnë korrozionin e objekteve të ndërtimit dhe acidifikimin e dheut, liqeneve dhe rrjedhave të lumenjve.

CO-Monoksidi i karbonit. Është gaz shumë helmues dhe i djegshëm. Kryesisht është produkt i djegies jo complete të karbonit në lëndët djegëse. Konsumimi i duhanit në objekte të banimit, në zyre, makina dhe restorante e rrit përqendrimin e monoksidit të karbonit.

Ndikimet në shëndet dhe mjedis. Qëndrimi i zgjatur në mjedis ku është prezent CO mund të zvogëlojë sasinë e oksigjenit për frymëmarrje deri në masën sa njeriu humb vetëdijen si shkak i mungesës së oksigjenit. Monoksidi i karbonit kontribuon në efektin në Gazrat Serrë dhe ngrohjen globale.

NO₂-Dioksidi i azotit (përfaqëson rreth 80% të NO_x). NO₂ është gaz toksik, i cili kryesisht vjen nga djegia e karburanteve në makina, ngrohtore individuale e kolektive dhe nga termocentralet.

Ndikimet në shëndet dhe mjedis. Oksidet e azotit kanë efekte të theksuara në mushkëri por edhe në organet tjera si në mëlçi dhe shpretkë. Në gjak ka aftësi për krijim të meta hemoglobinës, e cila nuk lejon transportimin e oksigjenit. Gazrat nitroze në ajër mund të shndërrohen në shira acidike. Gjithashtu NO dhe NO₂ janë kontribues në hollimin e shtresës së ozonit.

Ozoni- është substancë me toksicitet të lartë e veti korrozive të theksuara dhe njihet si ndotës i zakonshëm. Ozoni formohet në atmosferë nga reaksioni mes oksideve të azotit, hidrokarbureve dhe dritës së diellit. Shumë nga pajisjet elektrike, si për shembull, televizorët, fotokopjuesit dhe motorët elektrik (që shfrytëzojnë brushat), prodhojnë sasi të tilla të ozonit sa njeriu shumë lehtë mund t'i nuhas si aromë.

Ndikimet në shëndet dhe mjedis. Ndikimet akute përfshijnë simptomet në sistemin respirator, ndryshime në funksionimin e sistemit pulmonar, rritje e ndjeshmërisë respiratorë dhe inflamacione respiratore. Ozoni dëmton bimësinë dhe pyjet (efekti i foto-oksidimit), prishjen e pamjes së qyteteve, parqeve nacionale dhe hapësirat për rekreacion.

PM10/PM2.5-Grimcat e pluhurit-Këto dy lloje të grimcave nuk janë komponime të veçanta, por përqendrimi i masës së suspenduar në ajër që kanë diametër më të vogël se 10 µm (PM10) ose diametër më të vogël se 2.5 µm (PM2.5).

Posaçërisht në lokalitetet me trafik të dendur kur këta parametra tejkalojnë pragjet e lejuara apo VML, për publikun dhe popullsinë janë me rëndësi të veçantë.

Ndikimet në shëndet dhe mjedis. Një numër i madh i studimeve tregojnë ndikime afatshkurta në sistemin kardiovaskular, të cilat ndërlidhen me PM, ndërsa ndikime direkt në një numër të sulmeve në zemër janë argumentuar se shkaktohen nga prezenca e PM në ajër. Efekte afatgjata konsiderohen grimcat e pluhurit PM, të cilat kanë përmbajtje toksikologjike e të cilat sulmojnë sistemin respirator dhe zvogëlim të imunitetit për shkak të depërtimit të PM në thellësi të mushkërive dhe në pjesët bronkiale.

Smogu është fenomen i ajrit të ndotur. Fjala *Smog* vjen nga anglishtja *Smoke* = tym dhe *Fog* = mjegull. Smogu paraqitet në qytetet e mëdha, gjatë vjeshtës dhe dimrit, ku dominojnë ndotës të mëdhenj në një hapësirë të vogël (industria, nxemjet qendrore, gazrat e liruara nga djegiet e motorëve të automobilave, nxemjet individuale, etj.). Mungesa e erërave e shton edhe më shumë ndotjen.

Smogu posaçërisht është i dëmshëm për të sëmurit nga astma, për të moshuarit dhe fëmijët. Së voni është paraqitur edhe termi **“smogu elektronik”**. Me këtë nënkuptohet ndotje të ndryshme, të cilat kanë prejardhje nga aparatet elektrike dhe elektronike, si trafo stacionet, largpërçuesit, stacionet e telefonisë mobile, emetuesit radio dhe televiziv, por edhe gypat e neonit, tharëset për tharje të flokëve, mikrovalët, elektromotorët e ndryshëm, monitorët, etj.

2.8. Cilësia e ajrit gjatë vitit 2018

Viti 2018 karakterizohet me avancime të theksuara në sigurimin e të dhënave nga stacionet monitoruese nën menaxhimin e IHMK. Gjatë vitit 2017 ishte arrit funksionalizimi i plotë i të gjitha stacioneve monitoruese (11 stacione monitoruese) dhe parametrave të paraparë për monitorim kontinual. Në fillim të vitit 2018 u realizua **Sistemi Online** si fazë testuese për 8 stacione monitoruese, përveç stacioneve në Obiliq, Dardhishtë dhe Palaj, të cilat pritet që përmes projektve të JICA dhe MCC të kyçen në rrjetin online. (<http://www.kosovo-airquality.com/secure/index2.html>).

Edhe pse stacionet monitoruese në Obiliq, Dardhishtë dhe Palaj, akoma nuk janë në sistemin online të dhënat paraditen për çdo 24 orësh dhe të njëjtat publikohen në web faqen e AMMK. Mbulueshmëria kohore e rezultateve të monitorimit është e mirë përveç në raste të caktuara, ku për shkak të rrethanave objektive, mund të ketë ndonjë ndërprerje në funksionim të pajisjeve (rasti i Drenasit, Pejës, Mitrovicës, Dardhishtës, Palaj etj).

Sezoni vjeshtë-dimër çdo vit shënon ngritje të vlerave ndotëse në ajër. Edhe gjatë vitit 2018 shënoi vlera shumë të larta të pluhurit në formë PM₁₀ dhe PM_{2.5} në disa lokalitete të vendit. Tejkallime të theksuara të Vlerave Maksimale të Lejuara (VML) kishte pothuaj në shumicën e stacioneve monitoruese dhe ato gjatë muajit janar, shkurt, tetor, nëntor dhe dhjetor 2018.

Në esencë, niveli i ndotjes së ajrit në tërë territorin e Kosovës gjatë vitit 2018 nuk dallon nga niveli i ndotjes së ajrit në vitet paraqara.

Kushtet meteorologjike në muajt e përmendur ishin të pavolitshme çka kanë ndikuar në akumulimin e ndotësve në ajër pa mundësi të shpërndarjes. Lëvizjet e masave ajrore ishin me intensitet të ulët (më pak se 2 m/sec), temperatura të ndryshueshme (2-15), shtypje atmosferike e lartë (1013-1016 hPa) dhe pa reshje. Më këto kushte atmosferike në pjesët urbane ku kemi trafik të dendur, lëvizje të automjeteve të vjetra, ngrohja e ndërtesave me thëngjill, dru e pelet etj. kanë ndikuar në rritjen e nivelit të ndotjes së ajrit.

Në fillim të muajit dhjetor kishim një situatë të rënduar, ku për 3 ditë rresht janë paraqitur tejkalime të përqendrimit të PM10. AMMK, ka ngritur shqetësimin për këtë situatë, duke informuar politikëbërsit në MMPH, Qeverinë, Komunën e Prishtinës. (Ligji për ajrin përkufizon obligimin e MMPH që të njoftojë Qeverinë, e cila me propozim të MMPH, harton Plan të Veprimit për masat, të cilat duhen ndërmarr për tejkalim të ndotjes së tillë.). Ky ishte ballafaqimi i parë për këtë vit me një situatë të tejkalimeve 3 ditë rresht të vlerave të PM10.

Tejkalime të vlerave të PM10 ishin paraqitur në Prishtinë-IHMK, Obiliq, Dardhishtë, Drenas dhe Gjilan. (Tab.8).

Tabela 8. Tejkalimet 3 ditore të pandërprerë të PM10

Data	Prishtinë-IHMK	Obiliq	Dardhishtë	Drenas	Gjilan
	PM10 µg/m ³	PM10 µg/m ³	PM10 µg/m ³	PM10 µg/m ³	PM10 µg/m ³
01.12.2018	150	149	132	141	126
02.12.2018	153	186	161	129	173
03.12.2018	168	160	165	177	157

Sa u takon parametrave SO₂, CO dhe Ozon lehtë konstatohet se nuk kishte tejkalim të VML gjatë vitit 2018. Vlera të rritura (të kohë pas kohshme) të përqendrimit të NO₂ kishte në Aglomeracionin AKS1 në stacionet e monitorimit në IHMK, Rilindje, Obiliq, Dardhishtë dhe Palaj. Në Zonën Kosova 1 (ZKS1) kishte tejkalime të vlerave të NO₂ si në Han të Elezit, Gjilan dhe Prizren.

Në vijim do paraqiten të dhënat mujore mesatare për secilin parametër. Bazuar në Direktivat e BE për cilësi të ajrit dhe sipas Udhëzimit Administrativ Nr.15/2010 për kriteret për përcaktimin e pikave monitoruese për cilësinë e ajrit, numrin dhe shpeshtinë e matjeve, klasifikimin e ndotësve të cilët monitorohen, metodologjinë e punës, formën dhe kohën e raportimit të të dhënave, Aglomeracioni AKS1 (Prishtina dhe Obiliqi) trajtohet ndaras nga Zona ZKS1 (Drenasi, Mitrovica, Gjilani, Hani i Elezit, Peja dhe Prizreni).

2.8.1.AKS1 (Aglomeracioni i Prishtinës)

Aglomeracioni i Prishtinës përfshin 5 pika monitoruese të cilësisë së ajrit. Dy stacione monitoruese janë të vendosura në Prishtinë: njëra në oborrin e ish Rilindjes dhe tjetra në oborrin e IHMK. Tri stacione monitoruese janë të vendosura në: Obiliq (QMF), në Dardhishtë (Shkolla Fillore) dhe një në Palaj (Objekt i Kosovomontit të KEK-ut).

Gjatë vitit 2018 kishte tejkalime të VML të **PM10**(40 25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$), në stacionin monitorues IHMK, Rilindje, Dardhishtë dhe Obiliq si mesatare vjetore. Tejkalimet ishin të theksuara gjatë muajve janar, shkurt, nëntor dhe dhjetor (Tab.9). Në figurën nr.5, janë të paraqitura vlerat mesatare vjetore të PM10 për vitin 2018 në AKS1.

Tab.9. Vlerat mesatare mujore të PM10, nëpër muajt të 2018 në AKS1

Muaji	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qershor	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nëntor	Dhjetor	Mes.2018
IHMK	96.6	37.1	29.7	37.6	20.4	19.6	23	25	26.9	39	51.1	78.4	40.36
Rilindje	79.6	43.1	36.3	41.1	26.5	22.9	22.9	23.7	24.2	35.6	35	53.3	37.01
Palaj	40	17	14	19	11.9	10.5	*	*	16.9	22.2	27.8	44.9	22.42
Obiliq	106.9	42.5	35.8	41.1	23.4	20.7	19.7	21.2	28.2	40	53.3	85.3	43.17
Dardhishte	91	37	30	31.3	16	8.7	17	24.2	33.6	39	53	70.6	37.61

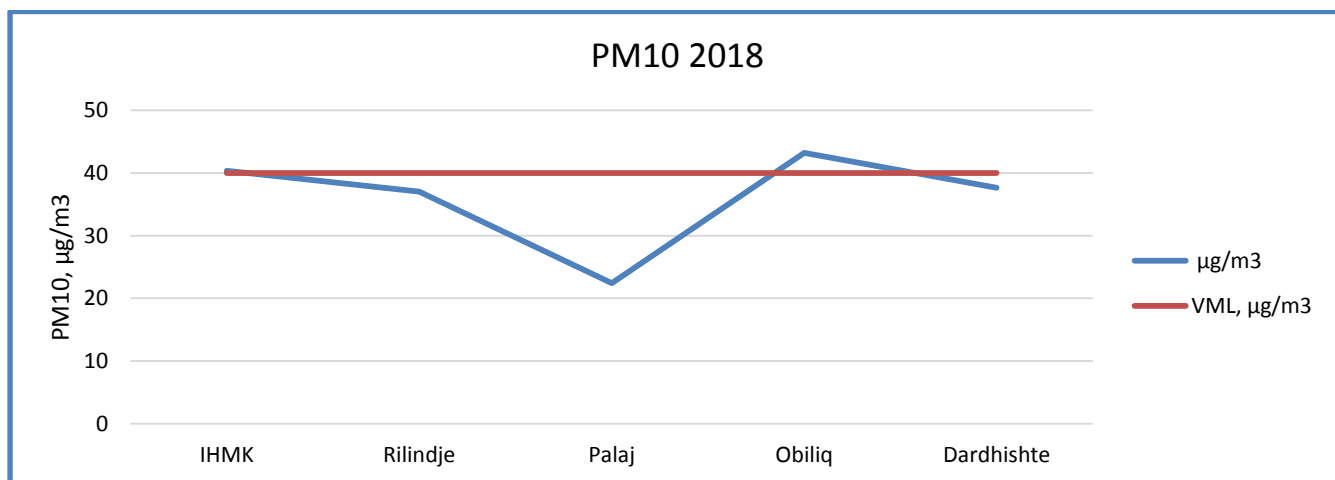

Fig.5. Mesatarja vjetore e PM10 për vitin 2018 në AKS1

PM2.5 paraqitet me tejkalime gjatë muajve janar, shkurt, tetor, nëntor dhe dhjetor 2018. Përveç në Palaj, ku kishte tejkalime të lehta, në stacionet tjera (IHMK, Rilindje, Obiliq dhe Dardhishtë) kishte tejkalime të theksuara të VML (25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$), (Tab.10). Në figurën nr.6, janë të paraqitura vlerat mesatare vjetore të PM2.5 për vitin 2018 në AKS1.

Tabela 10. Vlerat mesatare mujore te PM2.5 në AKS1

Muaji	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qershor	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nëntor	Dhjetor	Mes.2018
IHMK	87	29.8	22	17.5	11.3	11.7	14.7	15	15.6	25.5	37.7	63.9	29.30
Rilindje	69.2	33.7	25	19.9	12.3	12.7	14.1	14.1	14.2	23.1	26	45.4	25.80
Palaj	38.9	13.1	9.1	7.8	5.1	5.1	*	*	7.8	13.5	19.9	34	15.43
Obiliq	97.8	37.2	28.1	17.3	10.4	9.2	10.7	11.5	16.5	26.5	43.3	75.7	32.01
Dardhishte	87.5	32.9	23.8	13	8.6	3.7	9	10.6	14.1	22.4	37.6	60.8	27

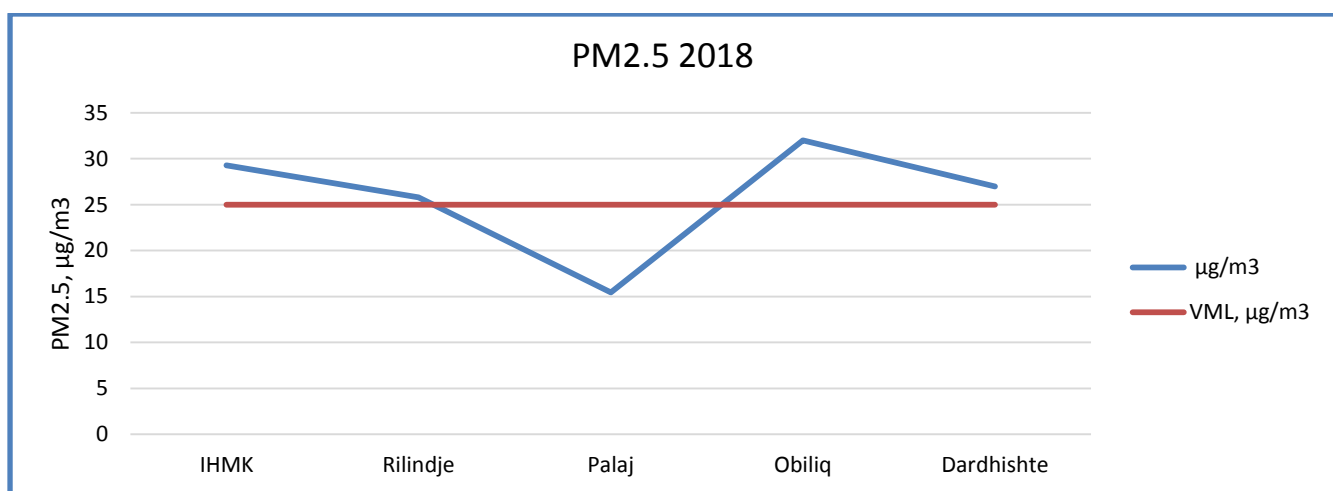

Fig. 6. Mesatarja vjetore e PM2.5 për vitin 2018 në AKS1

Ozoni në zonën e AKS1 nuk kishte tejkalime të VML (120 µg/m³). Në Obiliq, Dardhishtë dhe Palaj, kishte vlera më të larta krahasuar me vlerat e ozonit në stacionet tjera monitoruese.(Tab 11.). Në figurën nr.7, janë të paraqitura vlerat mesatare vjetore te ozonit për vitin 2018 në AKS1.

Tabela 11. Vlerat mesatare mujore te Ozoni në AKS1 gjatë vitit 2018

	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qershor	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nentor	Dhjetor	Mes.2018
IHMK	19.3	33.2	4	36	26.3	*	70.2	*	*	*	37.7	63.9	36.32
Rilindje	3.14	3	52.2	12.3	27.7	52.4	*	57.1	62	45.2	26	45.4	35.13
Palaj	51.8	74.9	77.8	51.5	44.6	47.8	*	*	58.9	47.5	19.9	34	50.87
Obiliq	24.7	40.4	52.2	49.8	60.3	113.8	77.5	69.8	71.2	58.2	43.3	75.7	61.40
Dardhishte	53.1	67.8	75.9	66.8	70.4	66.1	64.2	64.9	67.1	55.9	37.6	60.8	62.55

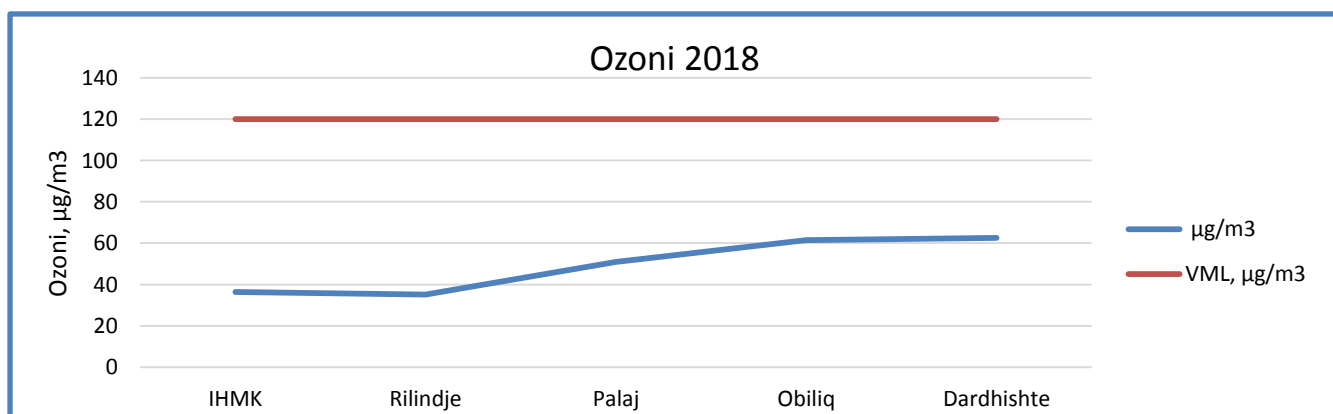

Fig. 7. Mesatarja vjetore e ozonit për vitin 2018 në AKS1

NO₂ paraqitet me disa tejkalime të VML (40 µg/m³). Në stacionin monitorues në Rilindje kishte tejkalime për 6 muaj, në IHMK kishte tejkalime për 3 muaj dhe një muaj në Dardhishtë. (Tab.12). Në figurën nr.8, janë të paraqitura vlerat mesatare vjetore te NO₂ për vitin 2018 në AKS1.

Tabela 12. Vlerat mesatare mujore te NO₂ në AKS1 gjatë vitit 2018

Muaji	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qershor	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nentor	Dhjetor	Mes.2018
IHMK	26.1	18.8	20.8	54.5	33.1	32.2	26	*	31.2	43.5	51.3	59.8	36.11
Rilindje	51.7	52.6	65.8	30.6	46.4	27.2	*	30.5	31.9	34.5	35.1	49.8	41.46
Palaj	20.8	8.2	5.4	2.7	2.2	4.4	*	*	5.9	8.4	15.7	32.9	10.66
Obiliq	35.2	19.5	16.3	12.8	12.8	10.3	11.1	16.1	12.8	15.2	19	33.7	17.9
Dardhishte	42.9	20.1	16.1	13.7	9.5	12.3	8.1	13.6	9.5	11.2	15.7	35.6	17.35

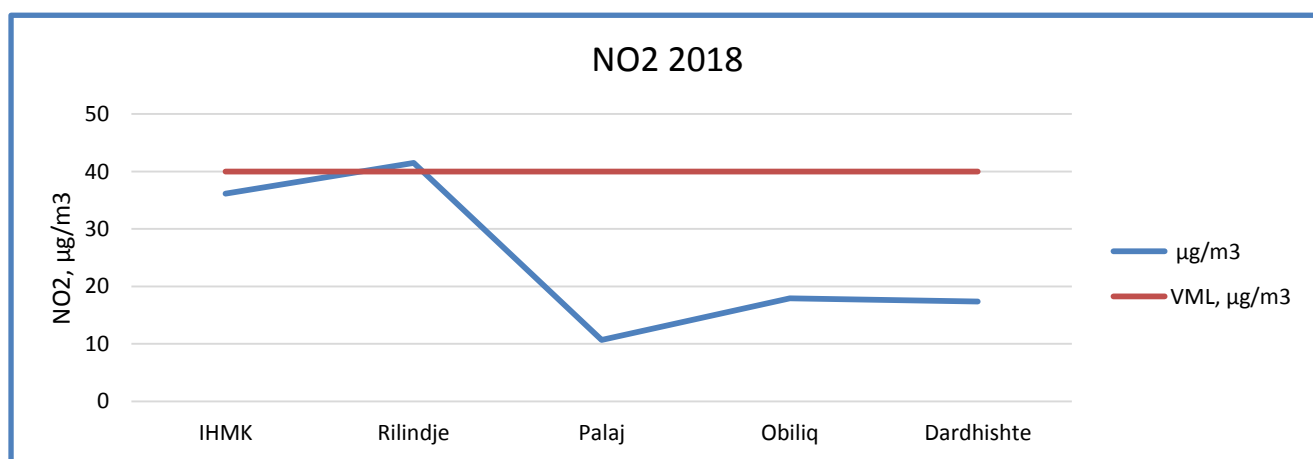

Fig. 8. Vlerat mesatare vjetore te NO₂ për vitin 2018 në AKS1

SO₂ gjatë vitit 2018 nuk paraqitet me tejkalime të VML (120 µg/m³) në asnjërin nga stacionet monitoruese. Megjithatë në Obiliq kishte vlera më të larta krahasuar me stacionet tjera monitoruese në AKS1. (Tab.13). Në figurën nr.9, janë të paraqitura vlerat mesatare vjetore te SO₂ për vitin 2018 në AKS1.

Tabela 13. Vlerat mesatare mujore te SO₂ në AKS1 gjatë vitit 2018

Muaji	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qershor	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nentor	Dhjetor	Mes.2018
IHMK	4.1	3.9	3	2	1.4	0.95	38.2	41.9	42.2	43.3	44.2	26.7	20.98
Rilindje	8.6	10.7	13.6	5.5	20.8	35	53.8	50.1	68.2	65.6	77	12.4	35.10
Palaj	31.1	26.4	5.6	2.9	2.4	7	*	*	11.5	12.4	21.6	37.2	15.81
Obiliq	82.9	79.3	63.8	50.3	37.3	48.8	53.7	59.5	64.5	70.3	82.5	73	63.82
Dardhishte	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*

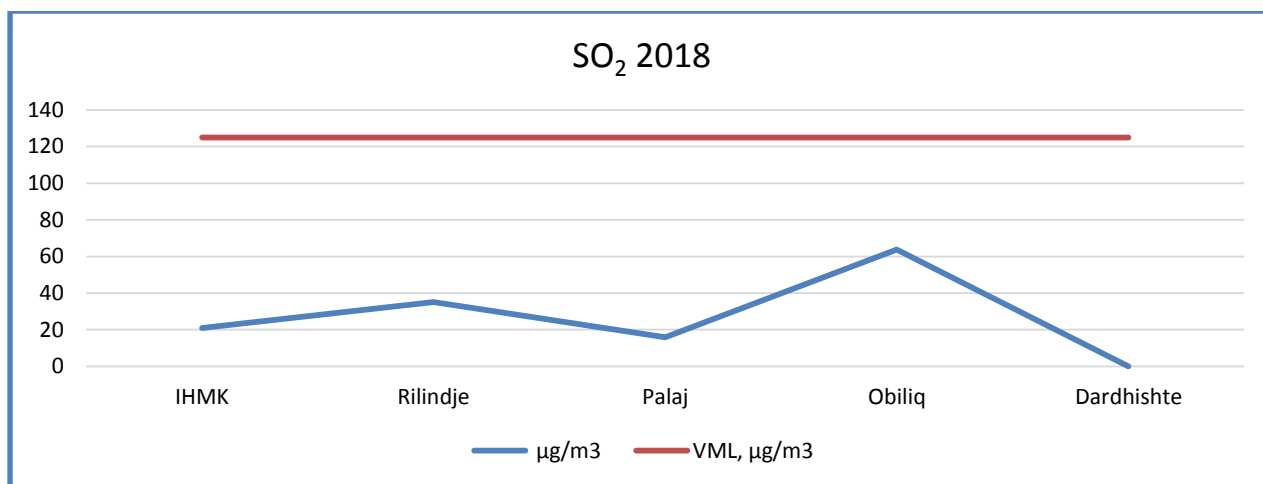

Fig. 9. Vlerat mesatare vjetore te SO₂ për vitin 2018 në AKS1

CO nuk kishte asnjë tejkalim të VML (10 mg/m³) në asnjërin stacion për monitorim të cilësisë së ajrit në AKS1.(Tab.14). Në figurën nr.10, janë të paraqitura vlerat mesatare vjetore te CO për vitin 2018 në AKS1.

Tabela 14. Vlerat mesatare mujore te CO në AKS1 gjatë vitit 2018

Muaji	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qershori	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nentor	Dhjetor	Mes.2018
IHMK	4.2	3.8	1	6.5	2.2	2	1.4	1.5	1.3	1.1	1.8	2.6	2.45
Rilindje	1.4	2.8	3.4	3.3	3.1	1.4	1	2	1.3	2.4	3.8	5.5	2.61
Palaj	*	*	*	*	*	*	*	*	1.8	1.9	*	*	1.85
Obiliq	1.4	1	0.98	0.68	0.7	0.49	0.6	0.7	0.8	*	1.4	2	0.97
Dardhishte	3.3	3.9	2.3	0.8	1	0.54	1	1.5	2.3	3.1	4.9	4.1	2.39

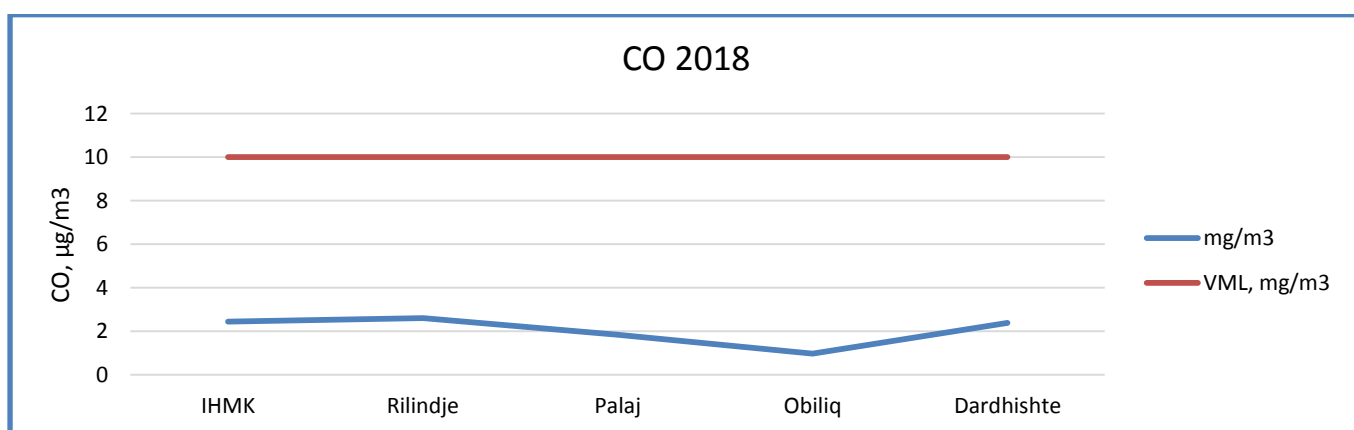

Fig.10. Vlerat mesatare vjetore te CO për vitin 2018 në AKS1

Tabela në vijim tregon **ditët me tejkalimet** për PM10 gjatë vitit 2018. Norma e lejuar për PM10, sipas UA Nr.02/2011 për normat e cilësisë së ajrit, është deri në 35 ditë tejkalime gjatë një viti kalendarik. Tejkalimet e normës së lejuar janë prezantuar(tab 15.) ku shihet se përveç në Palaj, në 4 stacionet tjera të AKS1 kishte tejkalime : IHMK-75 ditë; Rilindje-57 ditë; Obiliq-70 ditë dhe Dardhishtë-64 ditë me tejkalime të normës së lejuar. Poashtu vërehet se tejkalimet e vlerave të PM10 kanë qenë në sezonin dimër/vjeshtë-pranverë.

Tabela.15. Ditët me tejkalime për PM10/2018

Muaji	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qershor	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nentor	Dhjetor	2018
IHMK	21	5	3	4	0	0	0	0	1	7	13	21	75
Rilindje	21	8	4	2	0	0	0	0	1	2	5	14	57
Obiliq	23	6	3	8	0	0	0	0	1	6	17	22	86
Dardhishtë	13	7	4	0	0	0	0	0	1	7	14	18	64
Palaj	11	1	0	0	22	0	0	0	0	0	4	6	44
Gjithsej	89	27	14	14	0	0	0	0	4	22	53	81	326

Zona ZKS1 përfshin territorin e monitoruar për cilësinë e ajrit në këto qendra: Drenasi, Mitrovica, Prizreni, Hani i Elezit dhe Gjilani.

Gjatë vitit 2018 kishte tejkalime të VML për **PM10** ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$) në të gjitha stacionet monitoruese të ZKS1 (tab.16). Në stacionin Hani i Elezit vërehen tejkalime kontinue të VML gjatë gjithë vitit. Kjo mund të sqarohet me aktivitetet e ndërtimit të autostradës Prishtinë-Hani i Elezit, meqenëse shumica e aktiviteteve të kompanisë ndërtuese janë zhvilluar në territorin e komunës në fjalë. Në figurën nr.11, janë të paraqitura vlerat mesatare vjetore të PM10 për vitin 2018 në ZKS1

Tabela 16. Vlerat mesatare mujore të PM10 gjatë vitit 2018 në ZKS1

Muaji	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qershor	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nëntor	Dhjetor	Mes.2018
Drenas	64.6	34.6	31.8	43.3	25.5	21.3	22	29.1	33.8	48.1	63.1	69.4	40.55
Mitrovicë	78.8	46.2	46.5	48.8	22.4	19	23.8	26.3	26.4	37.9	47.2	58.6	40.15
Pejë	*	*	*	22.3	14.1	18.1	24.5	16.3	*	*	*	80.1	29.23
Prizren	59.8	33.5	29.2	22.3	18.6	4.4	18.5	18.8	13.4	*	*	70.3	28.88
Hani i Elezit	72.7	66.6	98.8	121	66.6	74.5	48	50.6	59	56.3	98	49	71.71
Gjilan	129.4	85.2	83.7	65.7	42.8	37.1	41.9	36.1	40.3	56.5	8	108.1	61.23

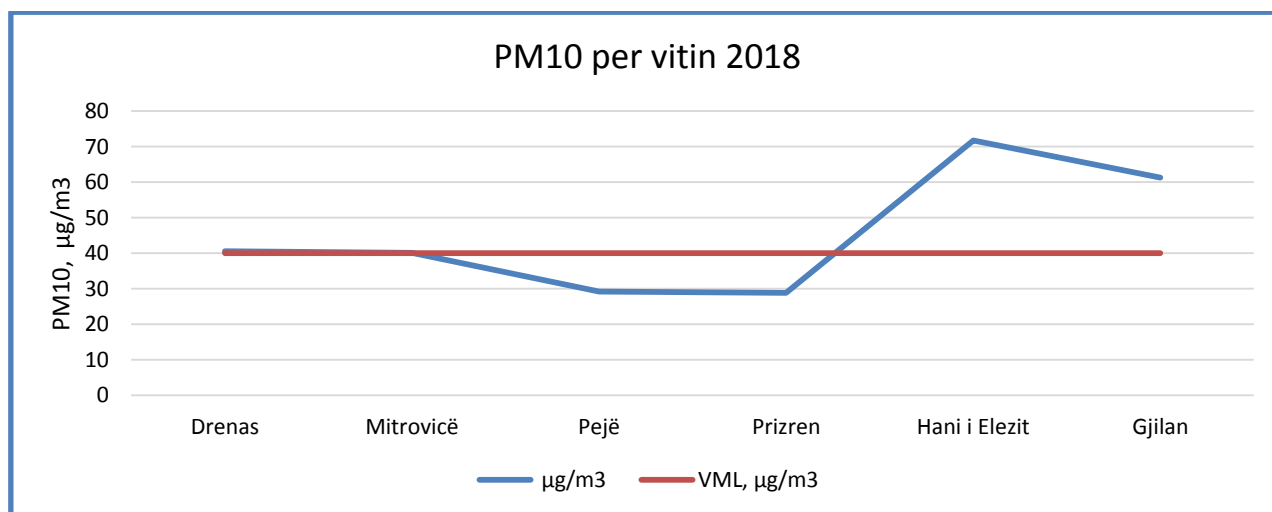

Fig.11. Vlerat mesatare vjetore të PM10 për vitin 2018 në ZKS1

PM2.5 paraqitet me tejkalime të VML ($25 \mu\text{g}/\text{m}^3$) në të gjitha stacionet monitoruese. Të theksuara janë tejkalimet në sezonin pranverë-vjeshtë/dimër. (Tab.17). Në figurën nr.12, janë të paraqitura vlerat mesatare vjetore të PM2.5 për vitin 2018 në ZKS1

Tabela 17. Vlerat mesatare mujore te PM2.5 gjatë vitit 2018 në ZKS1

Muaji	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qersh	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nentor	Dhjetor	Mes.2018
Drenas	54.6	26.3	17.5	14.5	12.2	10.3	11.3	14	15.7	25.5	39.7	51.4	24.41
Mitrovicë	55.6	33.8	31.2	18.5	10.2	12	17	17.3	15.5	26.5	37.2	48.1	26.90
Pejë	*	*	*	14.6	6.4	10.7	*	9.4	*	*	*	68.7	21.96
Prizren	41.2	25.8	23.5	12.2	8.2	4.1	*	11	8.9	*	*	60.4	21.7
Hani i Elezit	53.9	31	26.3	32	36.3	13.9	11.2	14.2	17.5	15.3	37.4	36	27.08
Gjilan	29.8	21.2	17	5.6	20.2	15.5	*	18.5	19.7	33.6	46.1	82.8	28.18

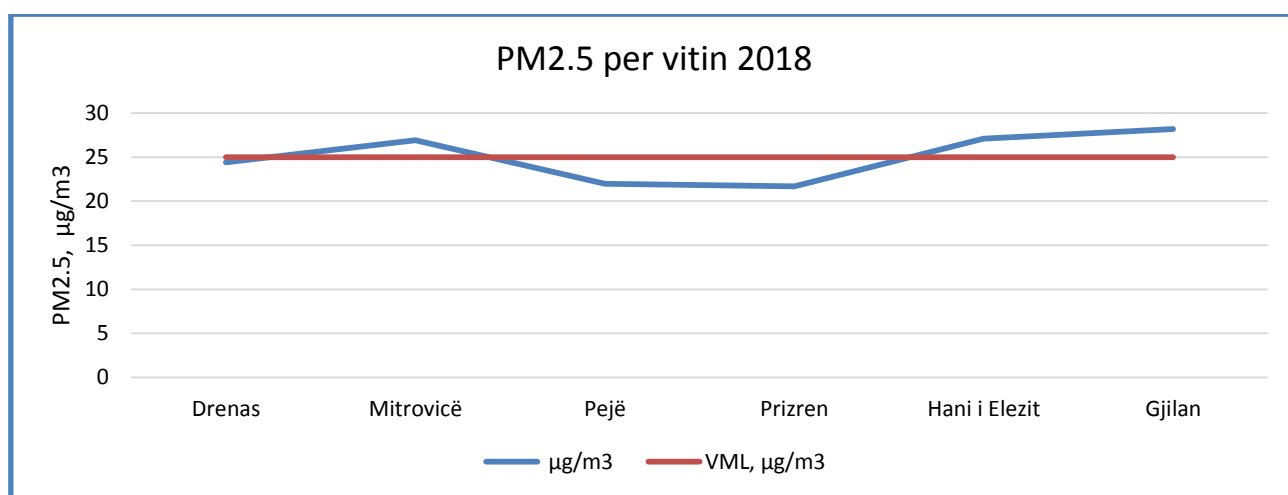

Fig.12. Vlerat mesatare vjetore te PM2.5 për vitin 2018 në ZKS1

Ozoni paraqitet në vlera normale dhe nuk kishte tejkalime të VML ($120 \mu\text{g}/\text{m}^3$), për të gjitha stacionet (Tab.18). Në figurën nr.13, janë të paraqitura vlerat mesatare vjetore te ozonit për vitin 2018 në ZKS1.

Tabela 18. Vlerat mesatare mujore te Ozonit gjatë vitit 2018 në ZKS1

	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qersh	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nentor	Dhjetor	Mes.2018
Drenas	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Mitrovicë	44	49	54	36.6	30.9	32.6	35.3	42.6	43.7	30.9	23.8	39.4	38.56
Pejë	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Prizren	38.2	38	26	72	72.1	87.3	70.2	79	80	60.1	34.2	30.3	57.28
Hani i Elezit	14.6	66.3	63	52.2	67.7	68.5	50	50.3	39.4	37.7	21.9	26.5	46.50
Gjilan	10.4	14.2	18	24	21.2	89.3	9	8.7	8.8	13.2	5.3	11	19.42

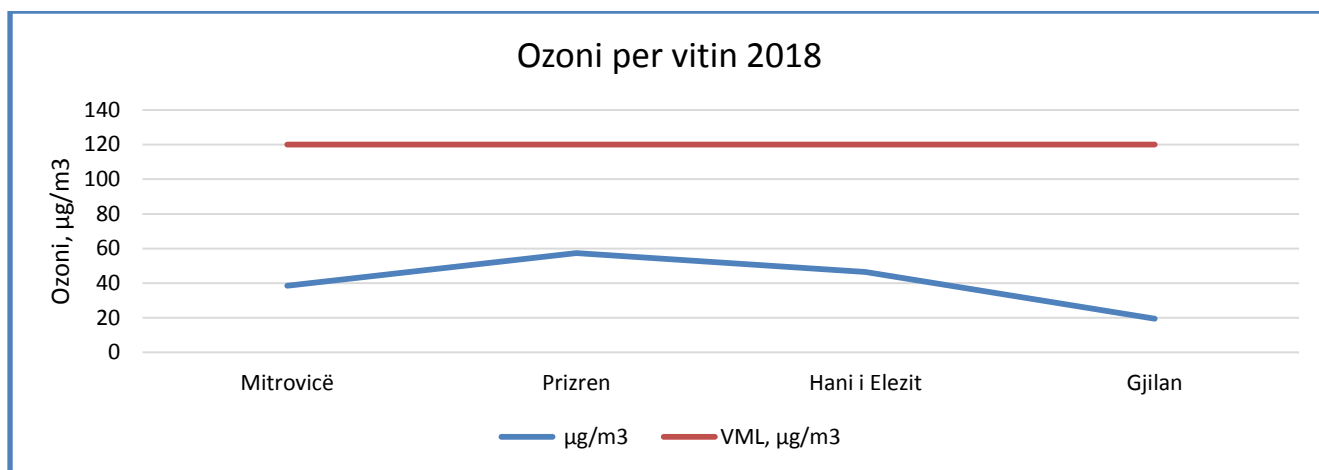

Fig.13. Vlerat mesatare vjetore te ozonit për vitin 2018 në ZKS1

NO₂ paraqitet me disa vlera me tejkalime kontinuale të VML (40 µg/m³) në Han të Elezit dhe më pak tejkalime në Gjilan e Prizren.(Tab.19). Në figurën nr.14, janë të paraqitura vlerat mesatare vjetore te NO₂ për vitin 2018 në ZKS.

Tabela 19. Vlerat mesatare mujore te NO₂ gjatë vitit 2018 në ZKS1

Muaji	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qershor	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nentor	Dhjetor	Mes.2018
Drenas	24.2	14.8	12.5	10.5	8.8	6.7	5	8.4	10.2	13.4	14.2	23.6	12.69
Mitrovicë	18.6	13.5	12.9	7.8	3.1	16.8	2	5.6	5	7.5	6.1	16.4	9.60
Pejë	*	*	*	*	*	*	*	*		*	*	*	*
Prizren	31.9	25.9	52.6	16.5	35.2	13.6	16.5	18.6	14.9	20.1	25.9	26.3	24.83
Hani i Elezit	67.4	45.6	46.2	56.3	49.2	63.6	*	58.2	66.5	69.3	37.6	54.2	55.82
Gjilan	45.1	36.8	43	33.8	28.8	28.3	33.3	32.6	33.8	33.8	29.6	58.8	36.47

*-Nuk ka pasur matje

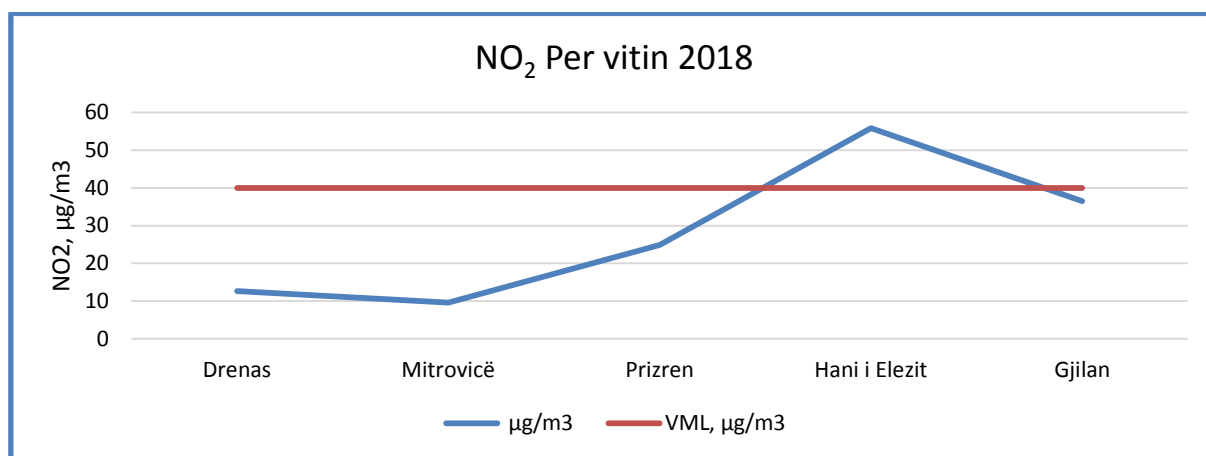

Fig.14. Vlerat mesatare vjetore te NO₂ për vitin 2018 në ZKS1

SO₂ nuk kishte tejkalime të VML (125 µg/m³) në asnjë stacion monitorues në kuadër të ZKS1. Në Mitrovicë kishte vlera më të theksuara gjatë sezonit të verës.(tab. 20). Në figurën nr.15, janë të paraqitura vlerat mesatare vjetore te SO₂ për vitin 2018 në ZKS1

Tabela 20. Vlerat mesatare mujore te SO₂ gjatë vitit 2018 në ZKS1

Muaji	Janar	Shkurt	Mars	Maj	Qershor	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nentor	Dhjetor	Mes.2018
Drenas	119.4	115.2	94.3	12.4	4.8	2.3	2.6	5.7	5.6	9.4	15.6	35.20
Mitrovicë	29.3	31.4	34	10.2	9.2	79.6	83.9	83.1	80.4	78.9	49.2	51.74
Pejë	*	*	*	*	*	*	*	*		*	*	
Prizren	138.8	36.5	36.6	8.2	38.2	*	*	16.7	22.7	16.6	*	39.28
Hani i Elezit	10.4	18.3	60.2	45.2	74	8.7	10.2	13.9	48.9	15.7	2.8	28.02
Gjilan	10.4	6.5	13.6	22.7	25.3	27.6	28.8	31.9	31.9	34.3	25	23.45

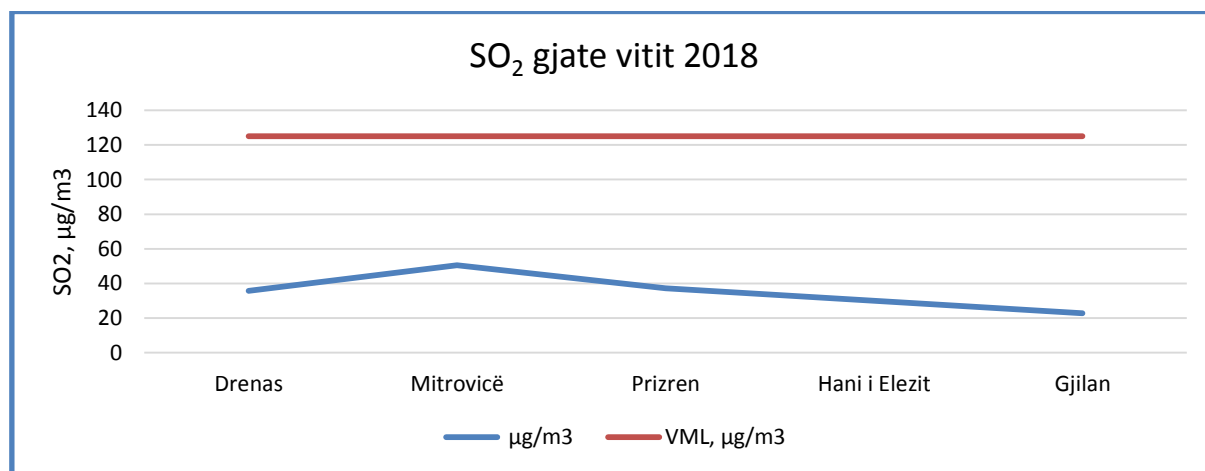

Fig.15. Vlerat mesatare vjetore te SO₂ për vitin 2018 në ZKS1

CO nuk paraqitet me tejkalime të VML (10 mg/m³) në asnjë stacion monitours në ZKS1.(tab. 21). Në figurën nr.16, janë të paraqitura vlerat mesatare vjetore te CO për vitin 2018 në ZKS1

Tabela 21. Vlerat mesatare mujore te CO gjatë vitit 2018 në ZKS1

Muaji	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qershor	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nentor	Dhjetor	Mes.2018
Drenas	*	*	*	0.5	0.49	0.7	0.9	0.89	0.76	5.6	1.1	1.6	1.39
Mitrovicë	*	*	*	0.4	0.8	1	1.4	1.7	2	2.3	2.8	2.7	1.67
Pejë	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Prizren	*	*	*	*	*	1.8	0.5	0.5	0.4	0.6	1.4	1.8	1
Hani i Elezit	1.9	0.2	2.9	4.1	3.2	2.1	*	*	2.9	2.7	2	2.6	2.46
Gjilan	2.3	2.5	2.2	*	*	1.8	*	*	1.9	2.9	2.1	3.1	2.35

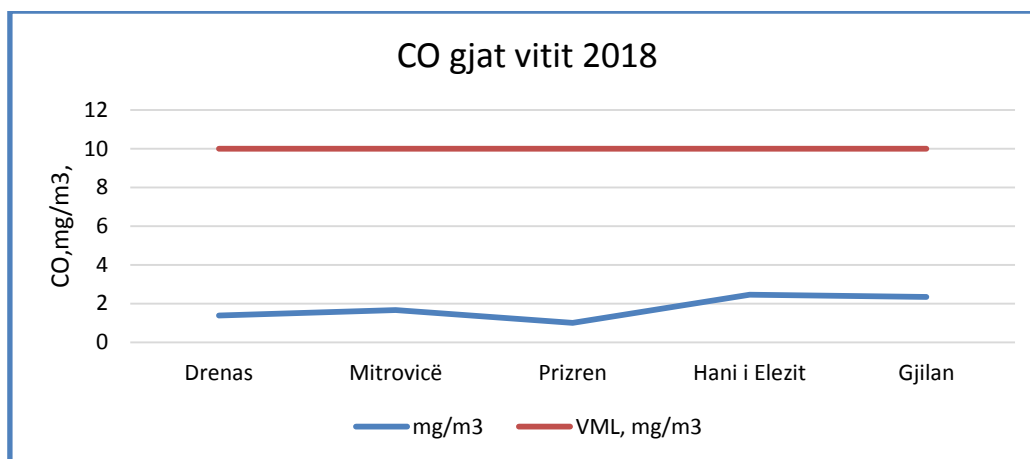

Fig.16. Vlerat mesatare vjetore te CO për vitin 2018 në ZKS1

Tabela në vijim tregon tejkalimet e PM10 në ZKS1 gjatë vitit 2018. Norma e lejuar për PM10, sipas UA Nr.02/2011 për normat e cilësisë së ajrit, është deri në 35 ditë tejkalime gjatë një viti kalendarik. Tejkalimet e normës së lejuar janë prezantuar në tabelë me ngjyrë të kuqe në kolonën e fundit. Tejkalime kishte në Drenas- 82 ditë; Mitrovicë-75 ditë; Hani i Elezit-148 ditë; Gjilan-153 ditë. Në Pejë dhe në Prizren nuk janë regjistruar tejkalime të PM10 (kishte më pak se 35 ditë me tejkalime).(tab.22).

Tab.22. Ditët me tejkalime për PM10/2018

Muaji	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qershori	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nentor	Dhjetor	2018
Drenas	14	4	3	11	0	0	0	0	3	12	17	18	82
Mitrovicë	17	11	0	13	0	0	0	0	2	4	13	15	75
Pejë	0	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0	19	29
Prizren	8	3	1	0	0	0	1	0	0	0	0	17	30
Hani i Elezit	10	8	15	18	15	18	0	10	19	14	11	10	148
Gjilan	20	13	20	25	7	1	0	0	2	17	20	28	153
Gjithsej	69	39	49	67	0	19	1	10	26	47	61	107	517

4.2.2. Të dhënat mujore për PM10/PM2.5 për vitin 2018 në ZKS1

Nga të dhënat mujore të përgatitura nga IHMK si mesatare mujore, për parametrat që monitorohen në stacionet monitoruese, vërehet se tejkalime të theksuara të VML kishte për PM10 dhe PM2.5. Andaj në vijim janë prezantuar të dhënat për këta dy parametra për secilin muaj të vitit 2018 dhe për secilin stacion monitorues. Në fund të secilit grafik paraqitet mesatarja e PM10 dhe PM2.5 me ngjyra përkatëse, bazuar në stadardet e BE për AQI (Air Quality Index).

Tejkalime të VML të PM10 dhe PM2.5 kishte në muajt: janar, shkurt, mars, tetor, nëntor dhe dhjetor. Në këta muaj të vitit përsëritet nivel më i lartë i ndotjes së ajrit, siç kishte ndodhur edhe në vitet paraprake. Shkaqet e ndotjes së rritur gjatë muajve në fjalë janë të njëjtit : trafiku i rënduar nga automjete të vjetra, ngrohja me lëndë djegëse si thëngjilli, druri, peleti, karburante si derivate të naftës, ndotja nga energjetika, bujqësia, mostrajtim i mbetjeve, industria etj. Nuk përjashtohet ndikimi nga ndotja e ndërsjell ndërkufitare me shtetet e rajonit. (Fig. 17, 18, 19, 20, 21,22,23,24,25,26,27,28)

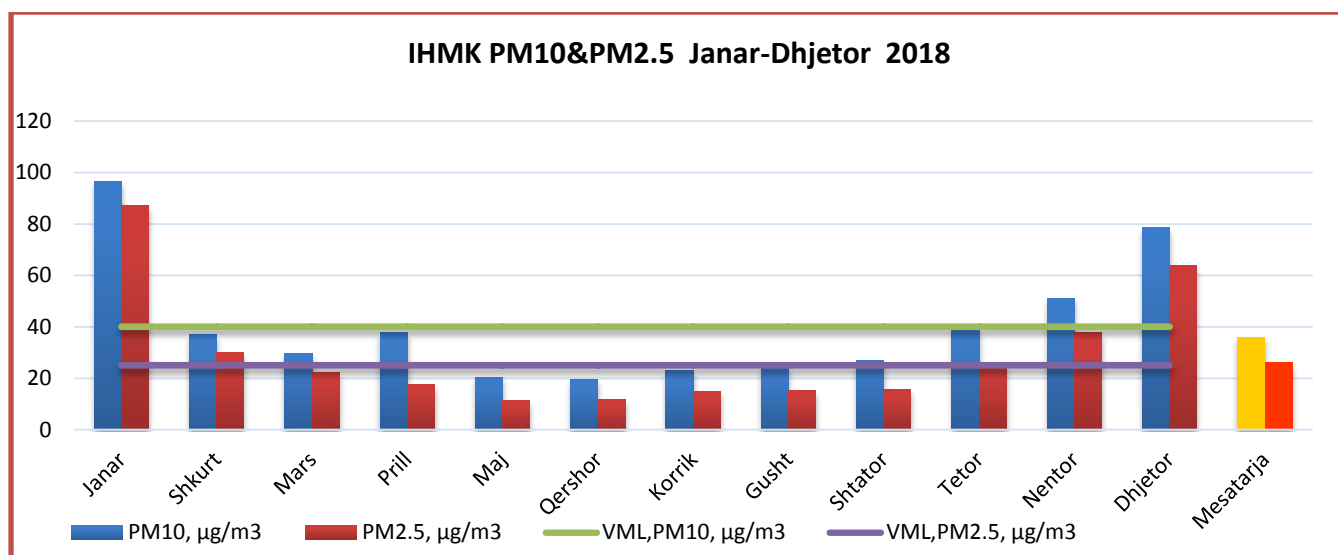

Fig.17. Vlerat mestare mujore të PM10&PM2.5 në Stacionin e IHMK-së

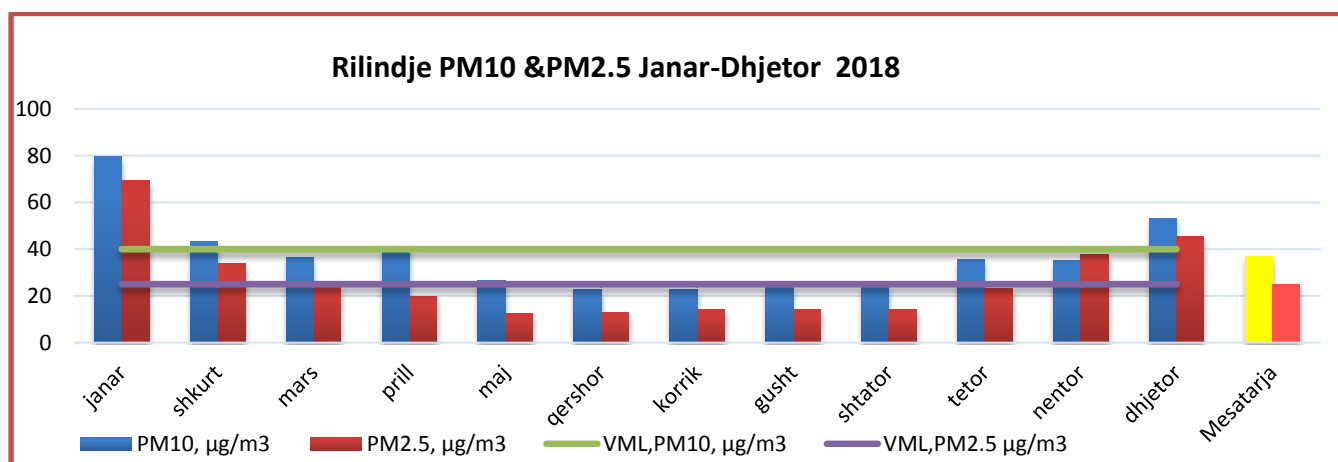

Fig.18. Vlerat mestare mujore të PM10&PM2.5 në Stacionin e Rilindjes

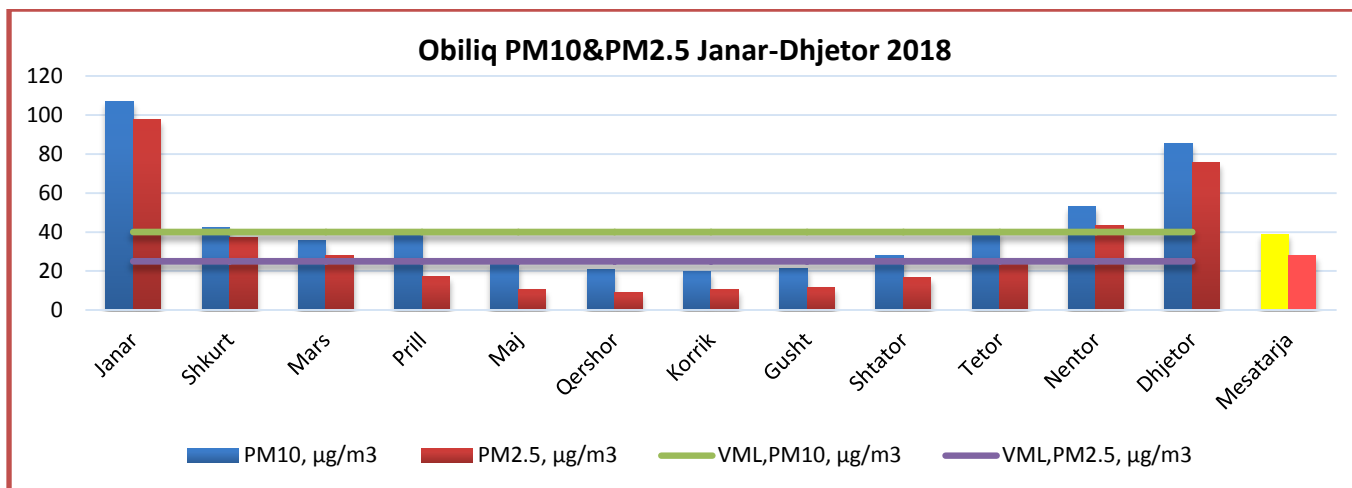

Fig.19. Vlerat mestare mujore të PM10&PM2.5 në Stacionin e Obiliqit

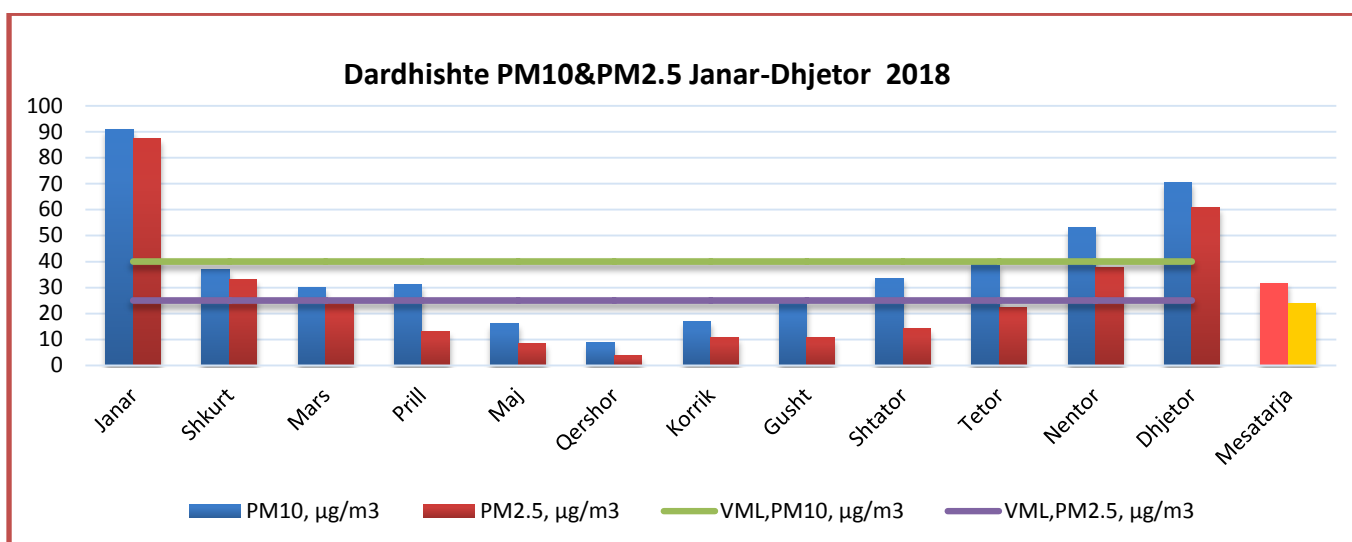

Fig.20. Vlerat mestare mujore të PM10&PM2.5 në Stacionin e Dardhishtës

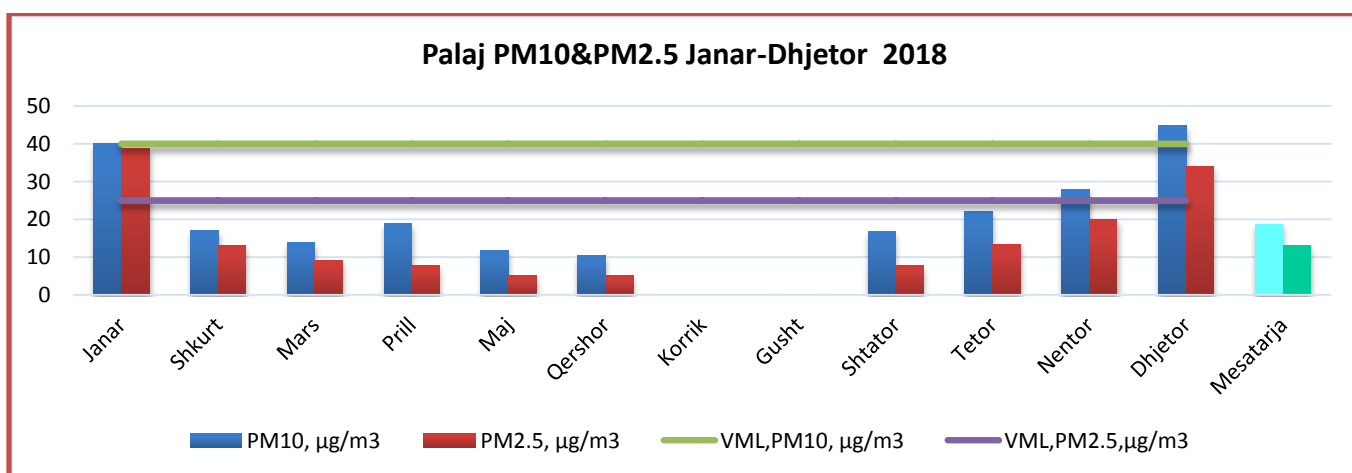

Fig.21. Vlerat mestare mujore të PM10&PM2.5 në Stacionin e Palaj

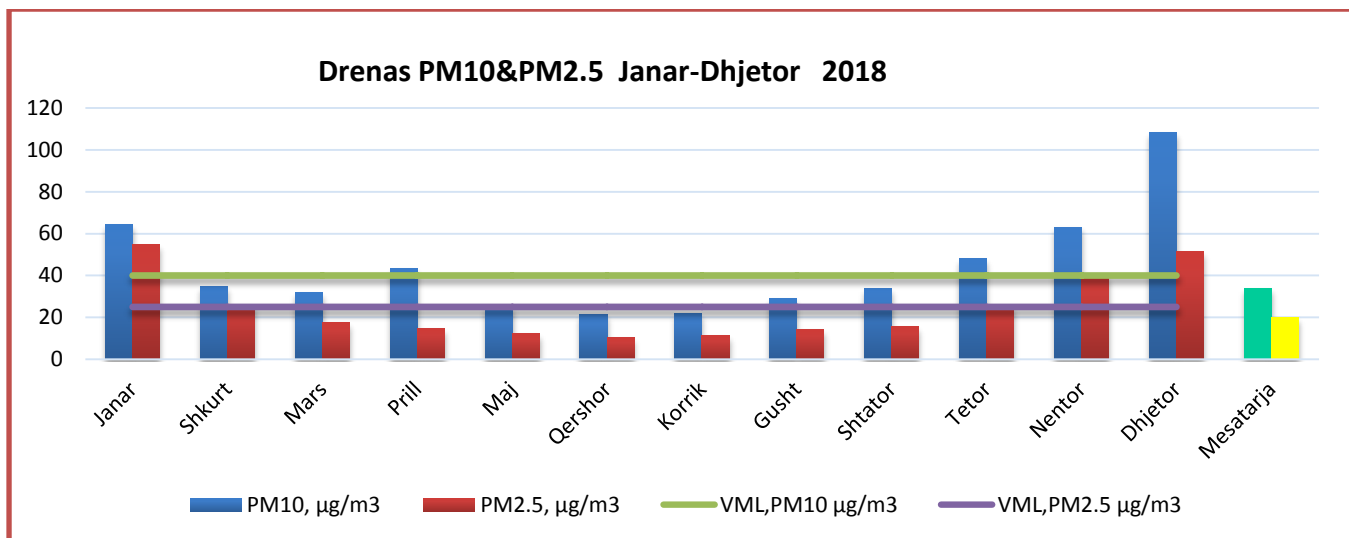

Fig.22. Vlerat mesatare mujore të PM10&PM2.5 në Stacionin e Drenasit

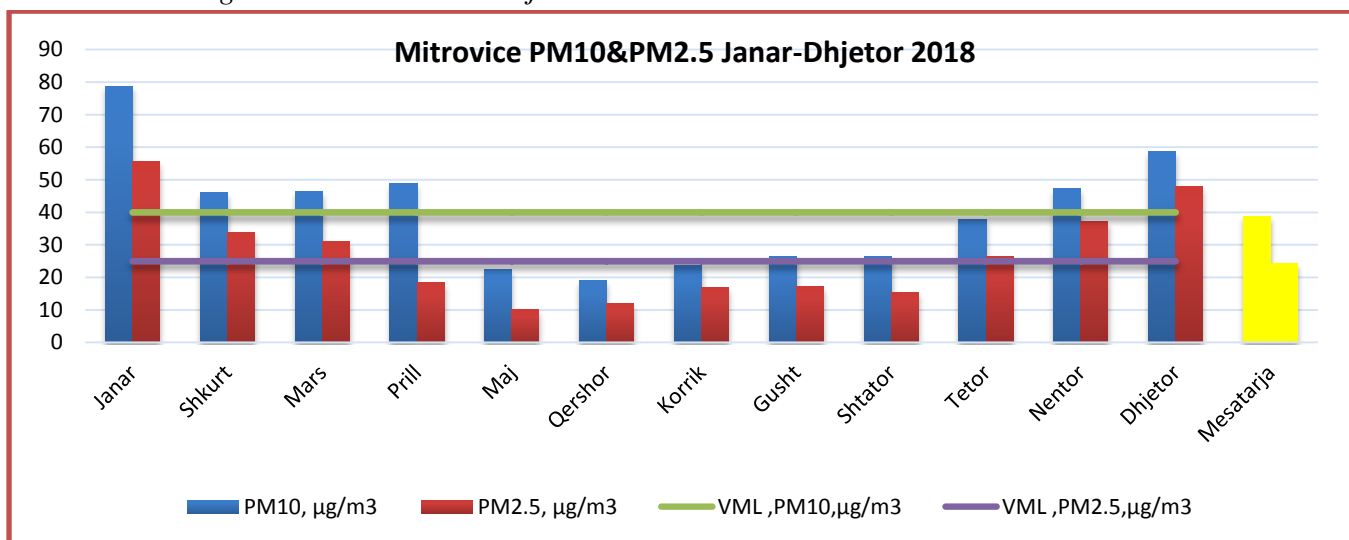

Fig.23. Vlerat mesatare mujore të PM10&PM2.5 në Stacionin e Mitrovicës

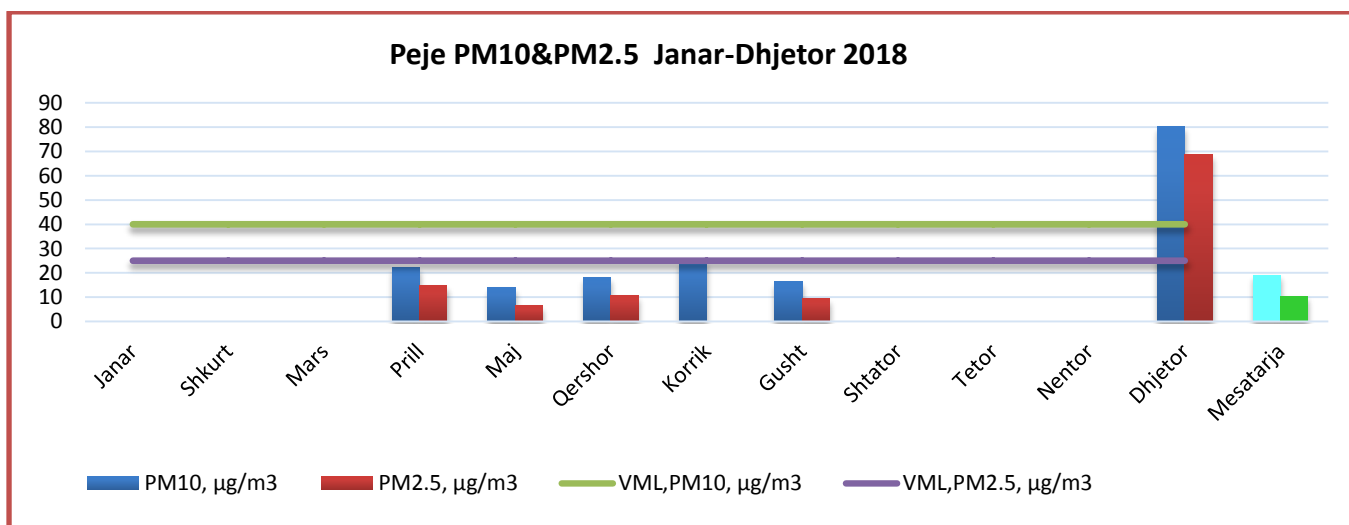

Fig.24. Vlerat mesatare mujore të PM10&PM2.5 në Stacionin e Pejës

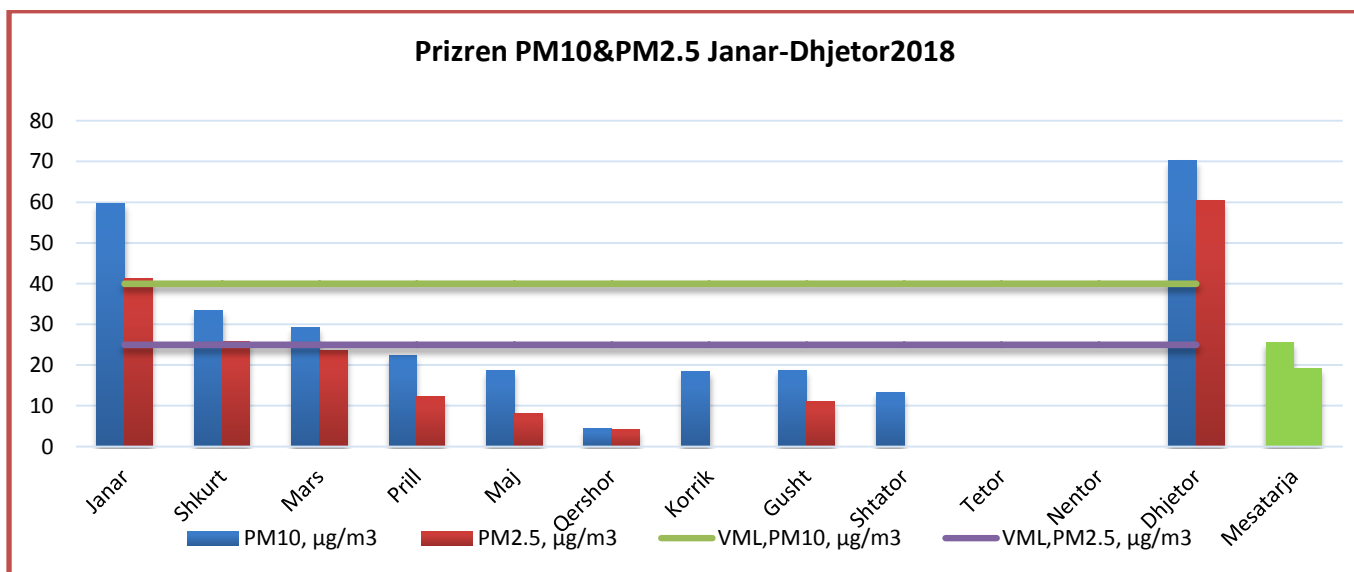

Fig.25. Vlerat mesatare mujore të PM10&PM2.5 në Stacionin e Prizrenit

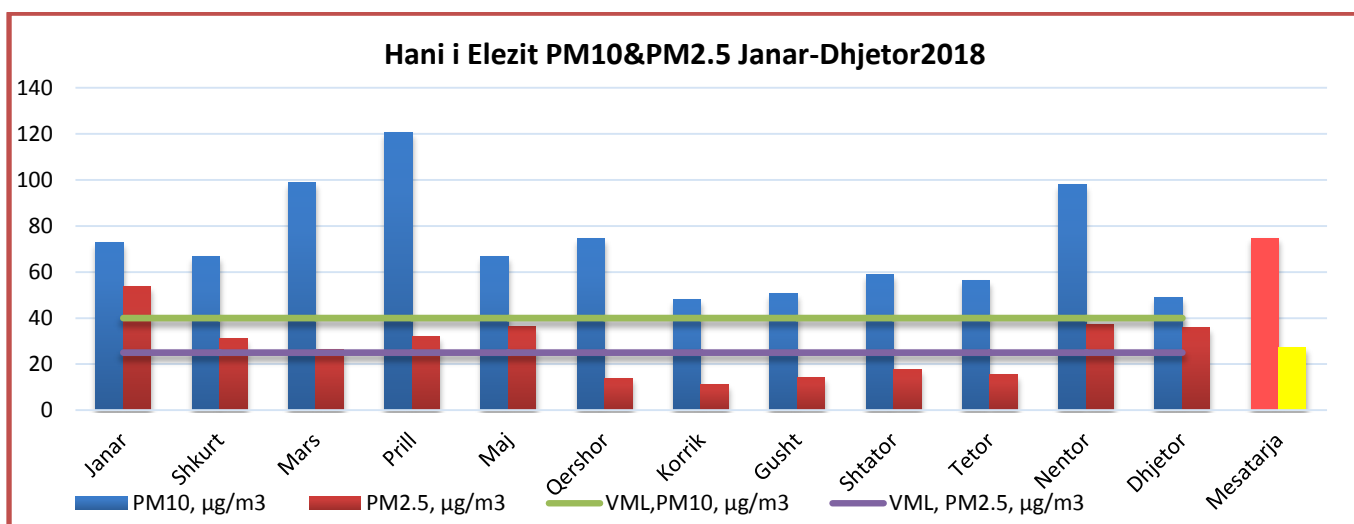

Fig.26. Vlerat mesatare mujore të PM10&PM2.5 në Stacionin e Hanit të Elezit

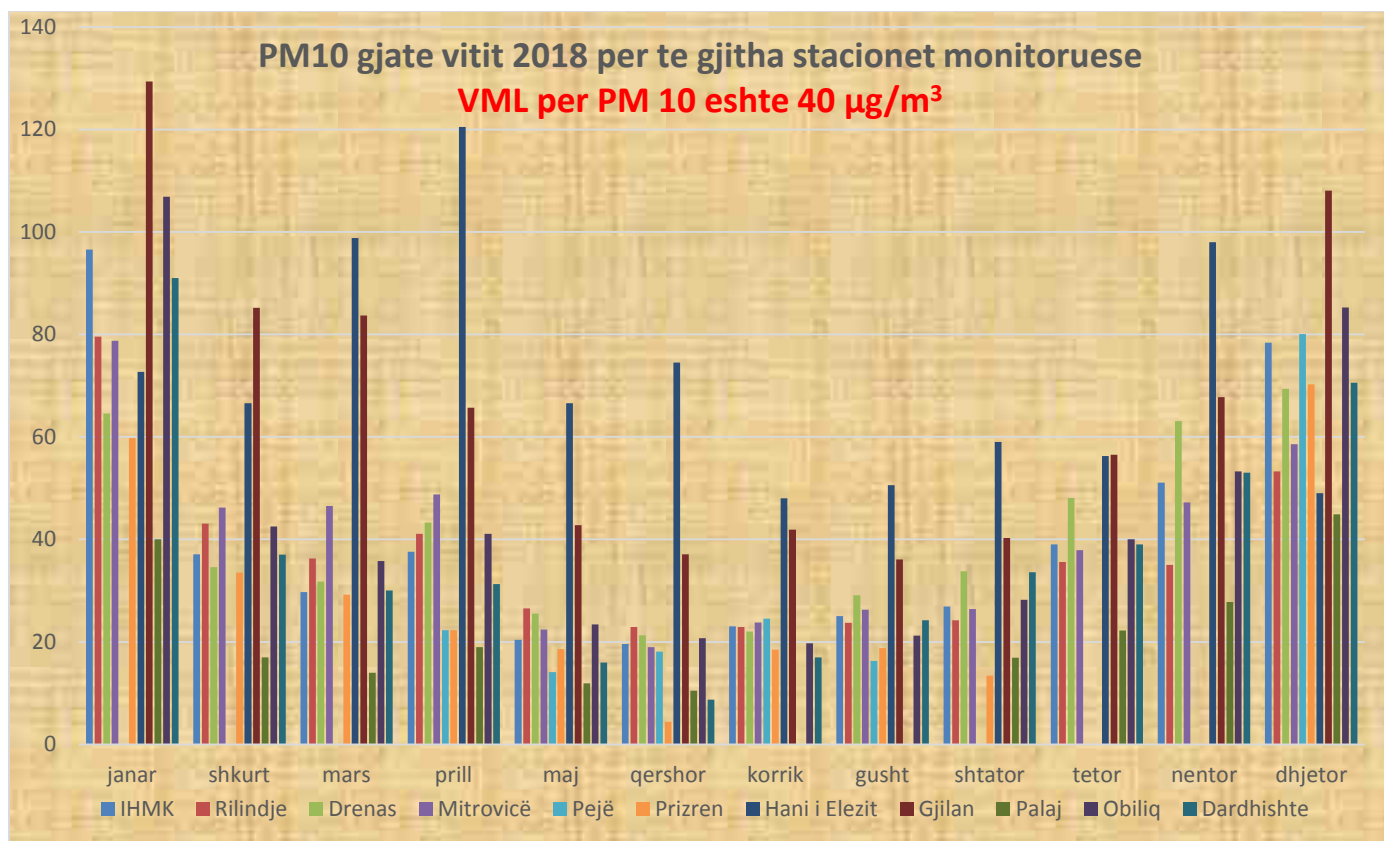

Fig.27. Vlerat e PM10 gjatë vitit 2018 për secilin stacion monitorues

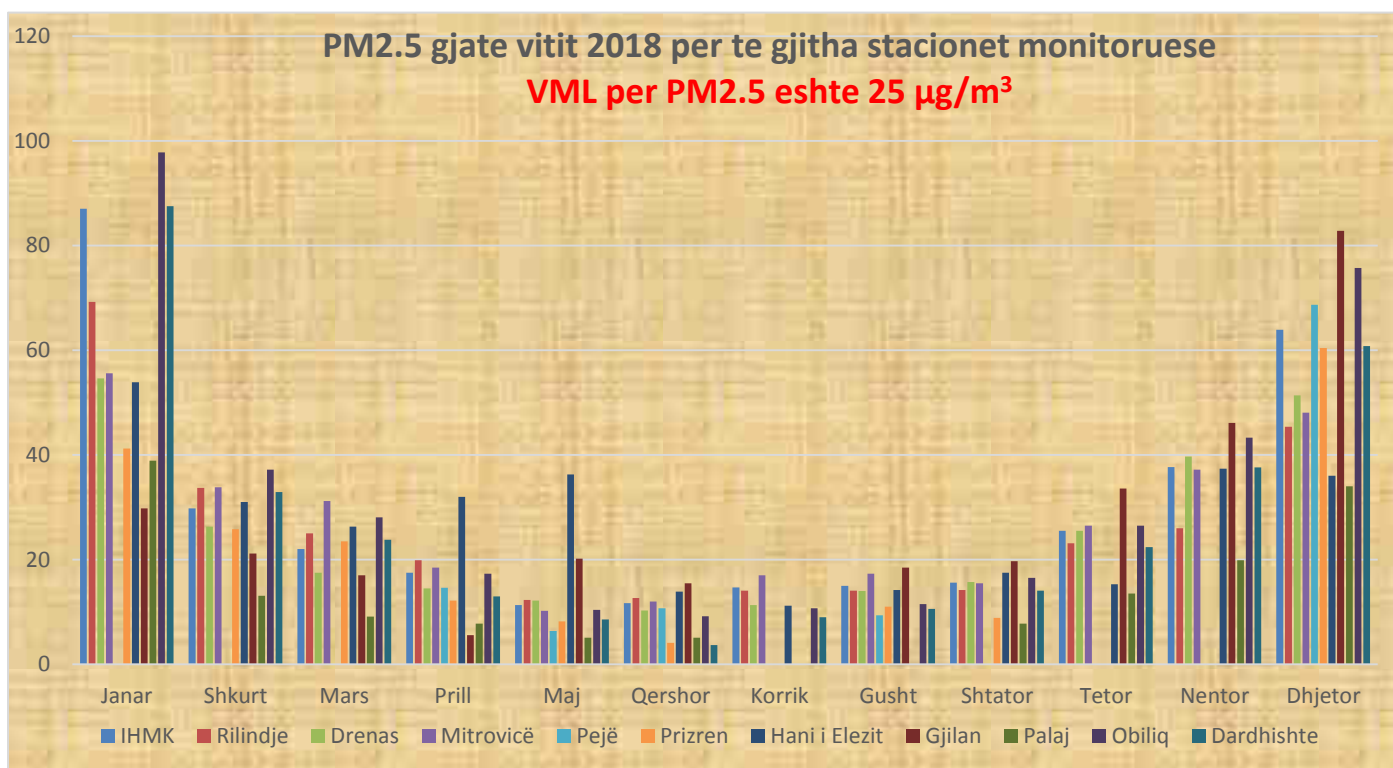

Fig.28. Vlerat e PM2.5 gjatë vitit 2018 për secilin stacion monitorues

2.9. Trendi i cilësisë së ajrit 2013-2018

Bazuar në të dhënat në disponim nga IHMK, prej vitit 2013-2018, janë kalkuluar mesataret vjetore për SO₂, NO₂, O₃, CO, PM10 dhe PM2.5 në nivel vendi. Trendi i paraqitur në formë grafikonesh nxjerr në pah tendencat e rritjes së SO₂ dhe NO₂, ndërsa tek parametrat PM10 dhe PM2.5 dhe parametrave tjerë vërehet tendencë e rënjes së vlerave mesatare. (shih fig.29 deri 34). Është e vështir të diskutohen shkaqet e këtyre trendëve, nga shkaku se në vitet 2013, 2015, 2016 dhe 2017 nuk kishte matje kontinuale të të gjitha parametrave në fjalë. Viti 2018 karakterizohet me mbulueshmëri të kënaqshme (mbi 75 %) ndërsa vitet tjera nuk e kanë mbuluar minimumin e mbulueshmërisë kohore-mbi 75 %.

Fig.29. Trendi i vlerave të SO₂ për vitet 2013-2018

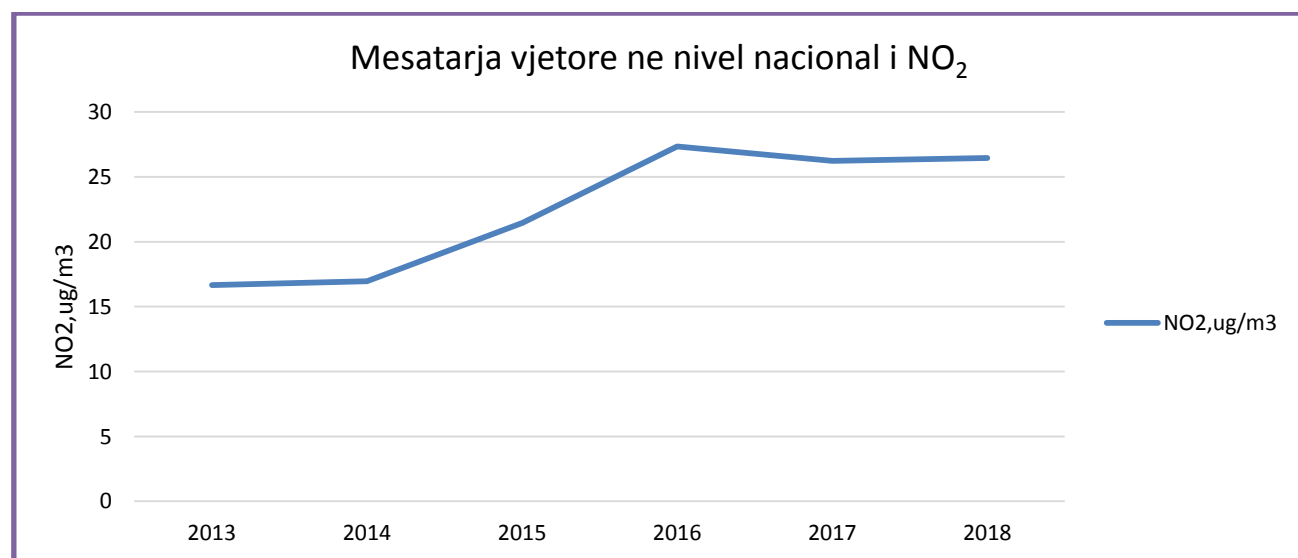

Fig.30. Trendi i vlerave të NO₂ për vitet 2013-2018

Fig.31. Trendi i vlerave të O₃ për vitet 2013-2018

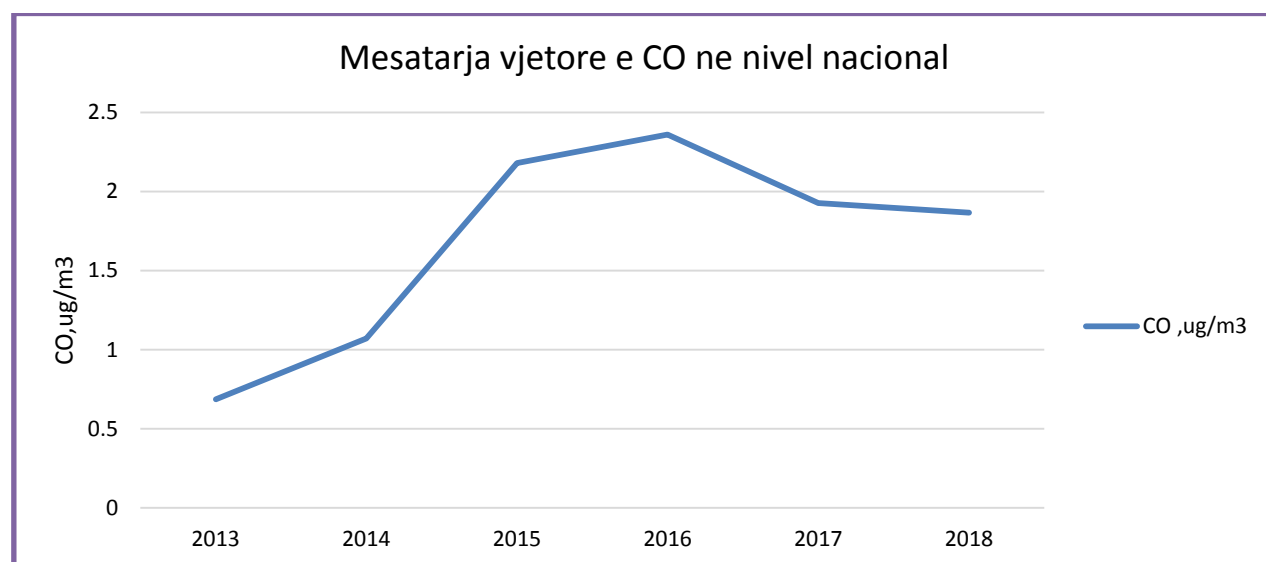

Fig.32. Trendi i vlerave të CO për vitet 2013-2018

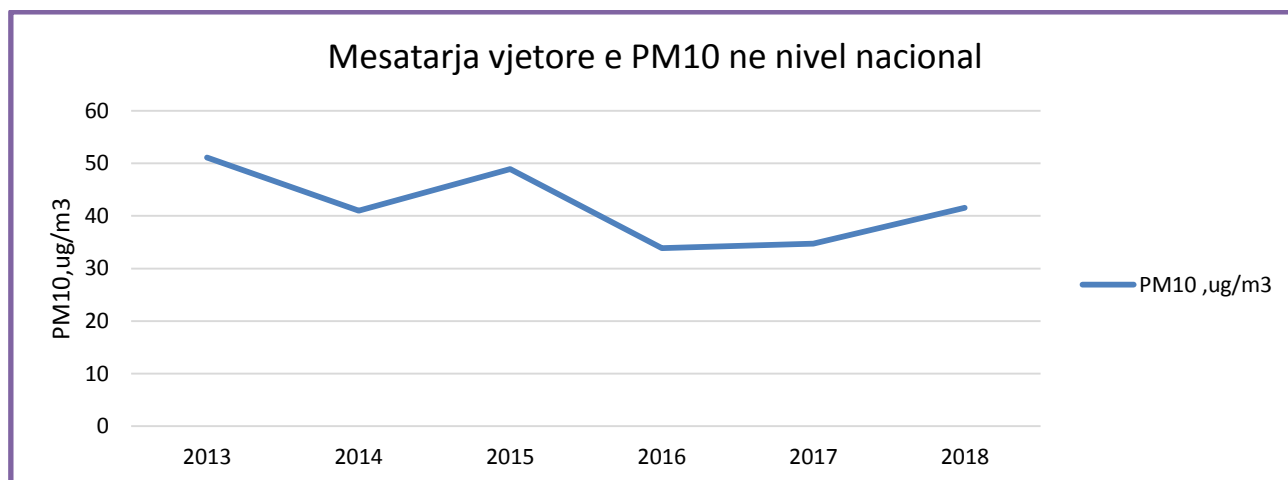

Fig.33. Trendi i vlerave të PM10 për vitet 2013-2018

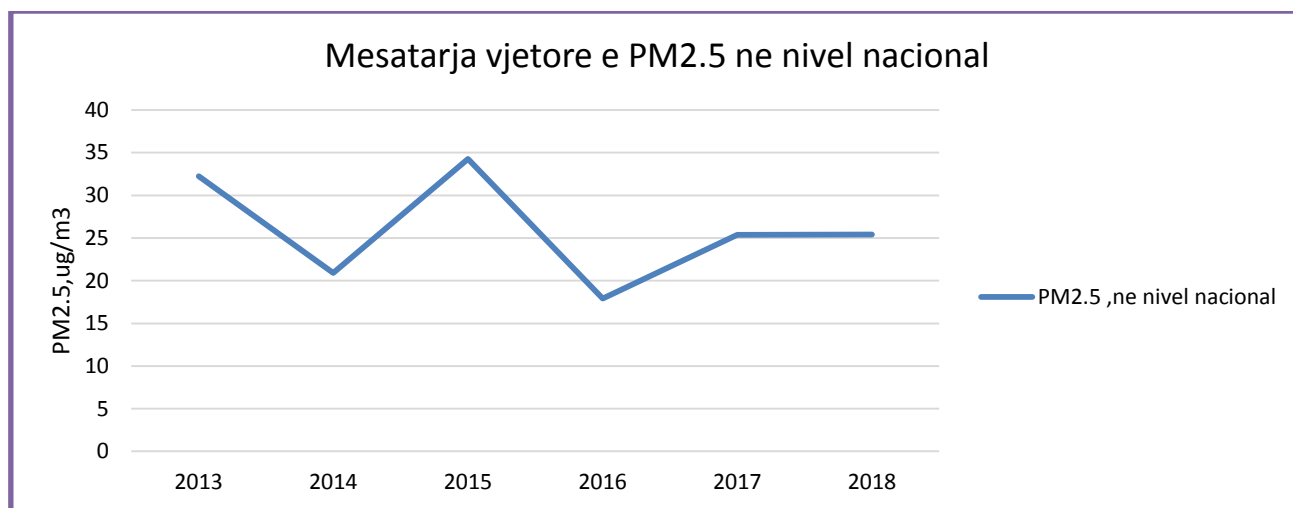

Fig.34. Trendi i vlerave të PM2.5 për vitet 2013-2018

Në tabelën 23, janë paraqitur ditët me tejkalime me PM10 për vitet 2015-2018. Sipas kësaj vrehet se viti 2018, ishte me 843 ditët me tejkalime, viti 2015 ishte me 510 dite tejkalime. Viti 2016- 2017 nuk kishin matje të mjaftueshme gjatë gjithë viti, andaj vlerat e ditëve me tejkalime për këto dy vite nuk paraqesin vlera të sakta, Në bazë të saj vërehet se viti 2018, ka shënuar përsëri nje situat jo te favorshëm per kualitetin e ajrit.

Tab.23. Ditët me tejkalime me PM10 per vitet 2015-2018

Viti	2015	2016	2017	2018
Numri i ditëve me tejkalime	511	228	349	843

3. EMISIONET NË AJËR NGA OPERATORËT INDUSTRIAL

Në këtë raport janë vlerësuar të dhënat nga operatorët industrial për emisionet shkarkuese ne ajër për vitin 2018. Të dhënat e vlerësuar për emisionet ndotëse janë nga Termocentralet Kosova A dhe B, Feronikeli dhe Sharrcemi.

3.1. Vlerësimi i emisioneve në ajër nga Termocentralet Kosova A dhe B

TC Kosova A dhe TC Kosova B janë vlerësuar se edhe në vitin 2018, ishin ndër ndotësit më të mëdhenjë në Kosovë. Edhe pse termocentralet vlerësohen se janë burimi kryesor i gjenerimit të energjisë elektike në vend, ne aspektin mjedisore është akoma largë respektimit të shkarkimeve ndotëse në mjedis.

Normat dhe rregullat e shkarkimit për ndotësit industriale siç është edhe KEK-u, janë të specifikuar në Direktivën 2001/80/EC, si dhe UA nr./2007, si me poshtë;

- *SO₂*.....400 mg/Nm³
- *NO_x*.....500 mg/Nm³
- *Pluhur*.....50 mg/Nm³

Parametrat ndotës të emisioneve të SO₂, NO_x janë kalkuluar, kurse emisionet e pluhurit janë matur në TCA, ndërsa në TCB është i instaluar Sistemi on-line (SAKME) i matjeve por aktualisht parametrat ndotës janë të kalkuluar për shkak të mosfunksionimit të SAKME.

Emisionet e Pluhurit në mg/Nm³

Në figurën 35. janë paraqitur emisionet e pluhurit në TC A dhe në TC B, nga ku shihet se në TC A nuk ka pasur tejkalim gjatë muajve Janar – Dhjetor ndërsa në TC B vlerat janë shumë të larta gjatë gjithë vitit 2018.

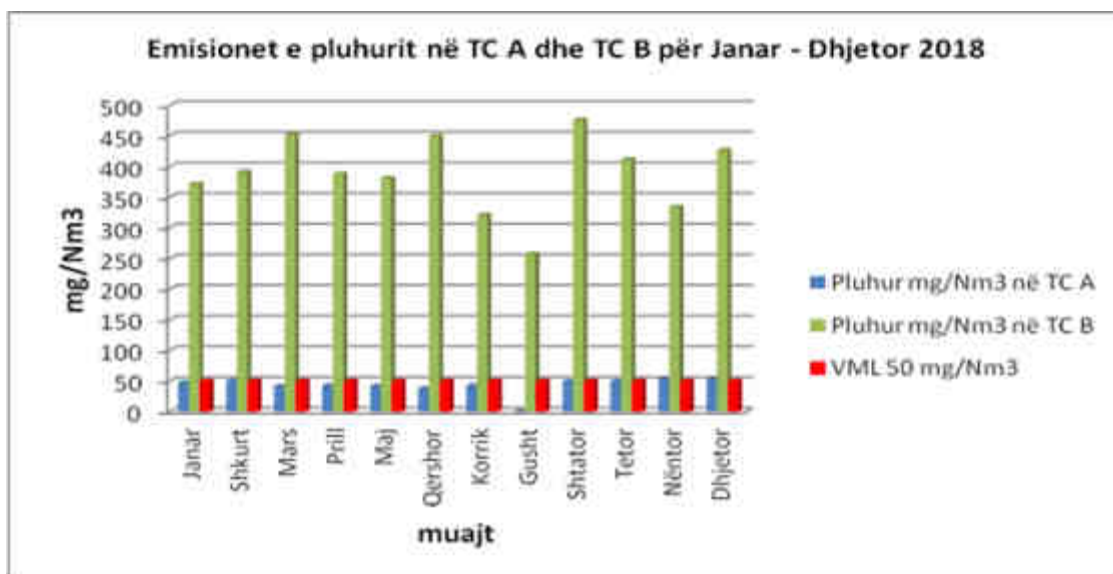

Fig.35.Emisionet e pluhurit në mg/Nm3 gjatë muajve Janar – Dhjetor/2018

Emisionet e SO₂ në mg/Nm3

Gjatë muajve Janar – Dhjetor në TC A është vlerësuar se ka patur tejkalime të vlerave të lejuar të SO₂ gjatë tërë vitit (përveç muajin Dhjetor), ndërsa në TC B ka pasur tejkalime të vlerave gjatë tërë vitit 2018 (shih fig. 36).

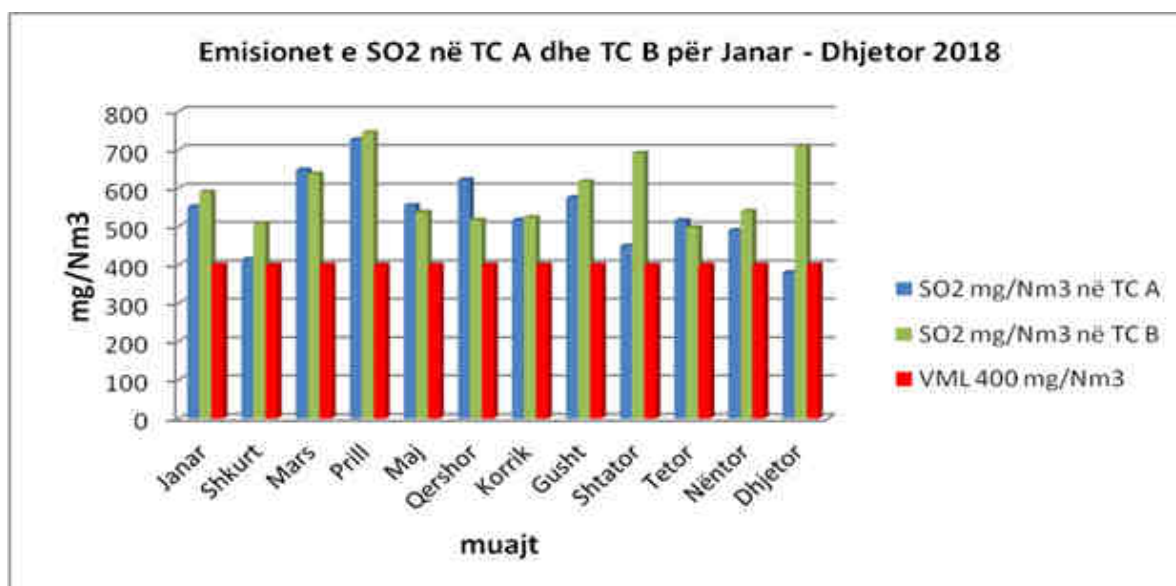

Fig.36. Emisionet e SO₂ në mg/Nm3 gjatë muajve Janar – Dhjetor/2018

Emisionet e NO_x në mg/Nm3

Është vlerësuar se emisionet e NO_x i kanë tejkaluar vlerat e lejuar në te dy termocentralet (shihni fig. 37).

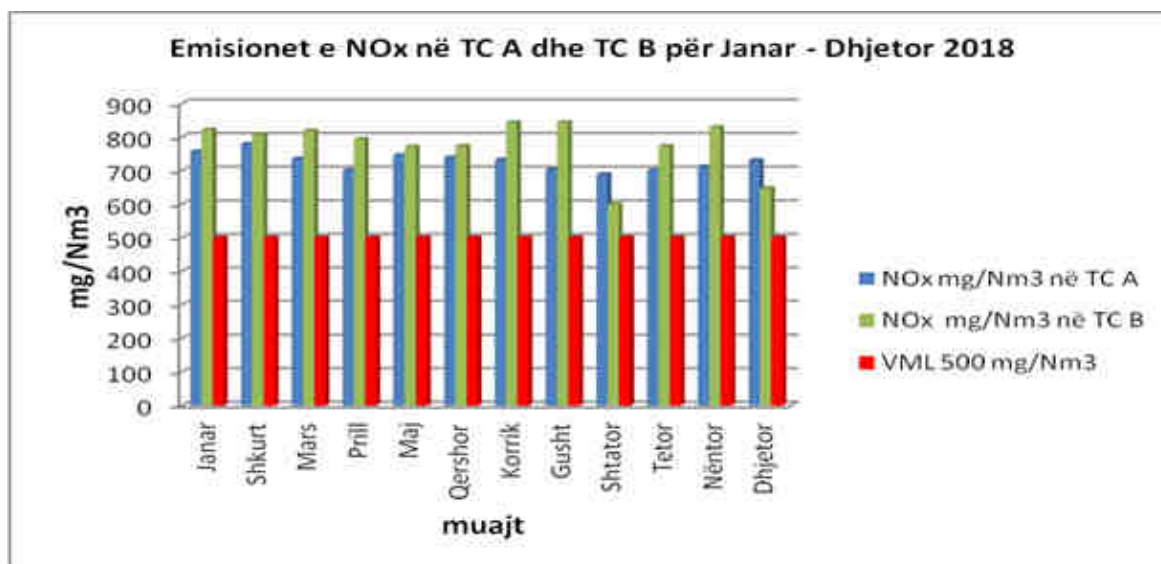

Fig.37. Emisionet e NOx në mg/Nm3 gjatë muajve Janar – Dhjetor/2018

3.2. Vlerësimi i emisioneve në ajër nga Feronikeli

Operatori i Feronikelit nuk ka qene në proces të operimit gjatë muajt Prill-Korrik të 2018. Matjet kontinuale te emisioneve janë bërë gjatë muajve Janar-Mardh dhe Gusht-Dhjetor të 2018, kur edhe ka qenë ne proces të prodhimit. Edhe për vitin 2018, për matjen e emisioneve kontinuale në Feronikel është angazhuar laborator i licencuar “Technolab” nga Shkupi (Maqedoni).

Nuk ka pasur matje kontinuale të plotë gjatë disa muajve si: nw Shkurt ka patur 20 ditë matje, nw Mars 8 ditë dhe nw Gusht ka pasur 14 ditë matje.

Vlerat kufitare të emisionit (VKE) sipas UA 06/2007 dhe “Lejes Mjedisore të Integruar” për Ferronikelin, janë si me poshtë (shih tabelen 24).

Tab.24. Vlerat e emisioneve sipas UA 06/2007

Substancat ndotëse	Vlera (mg/Nm3)
Pluhuri	30
CO	1000
SO ₂	600
NOx (NO ₂)	350

Rezultatet e emisioneve janë të paraqitura nga shkarkimet, shih me poshtë;

- OXHAKUN E FURRAVE RROTULLUESE;
- OXHAKUN E KONVERTORËVE;
- OXHAKUN E FURRËS ELEKTRIKE 1

Oxhaku i Furrave Rrotulluese

Vlerat mesatare mujore e emisioneve të Pluhurit në Furrën rrotulluese

Vlerat mesatare mujore të emisionit të pluhurit të shkarkuar nga Furra rrotulluese janë brenda vlerave limite sipas standardeve të lejuara brenda muajve sa ishte në operim.(shih fig. 38).

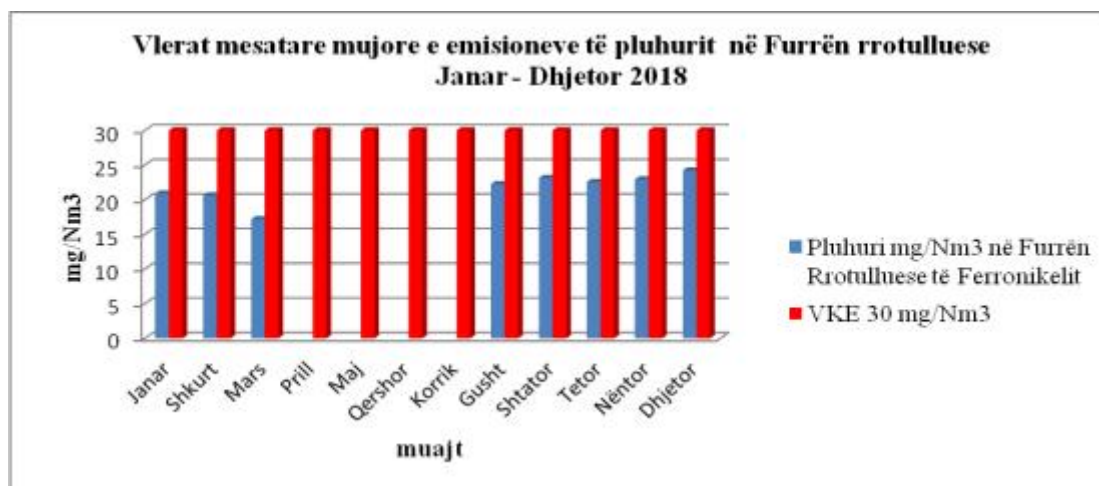

Fig.38. Vlerat mesatare mujore e emisioneve të pluhurit në Furrën rrotulluese/ 2018.

Vlerat mesatare mujore e emisioneve të CO në Furrën rrotulluese

Në figurën 2, janë paraqitur vlerat mesatare mujore të emisioneve të CO. Është vlerësuar se nuk janë regjistruar tejkalime mbi vlerat kufitare të lejuara gjatë muajve sa ishte në operim.

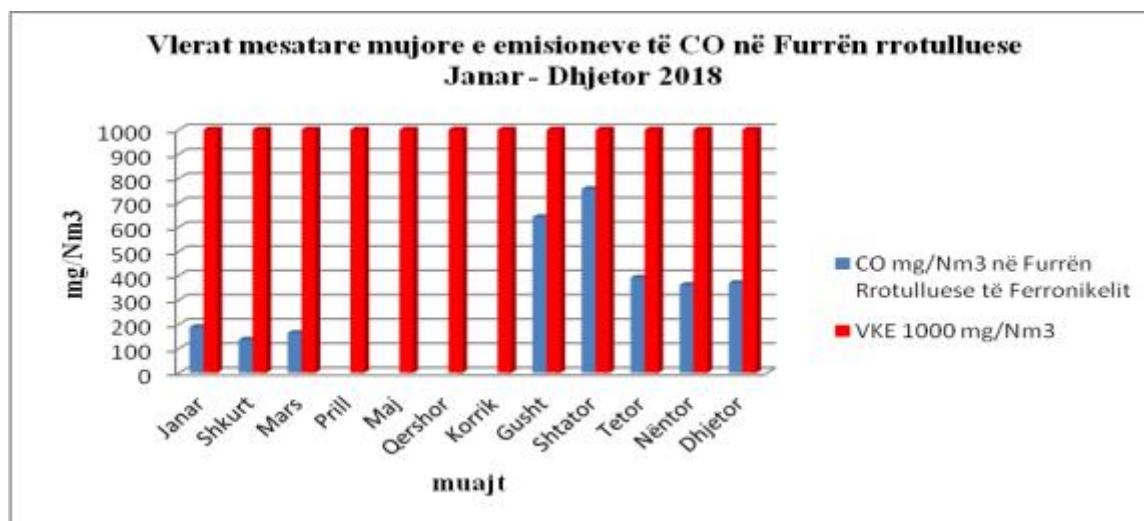

Fig.39. Vlerat mesatare mujore e emisioneve të CO në Furrën rrotulluese/2018.

Vlerat mesatare mujore e emisioneve të SO₂ në Furrën rrotulluese

Sipas vlerësimeve të rezultateve vlerat mesatare mujore të SO₂ në furrën rrotulluese tregojnë se nuk i kanë tejkaluar vlerat kufitare të lejuara gjatë operimit për vitin 2018.

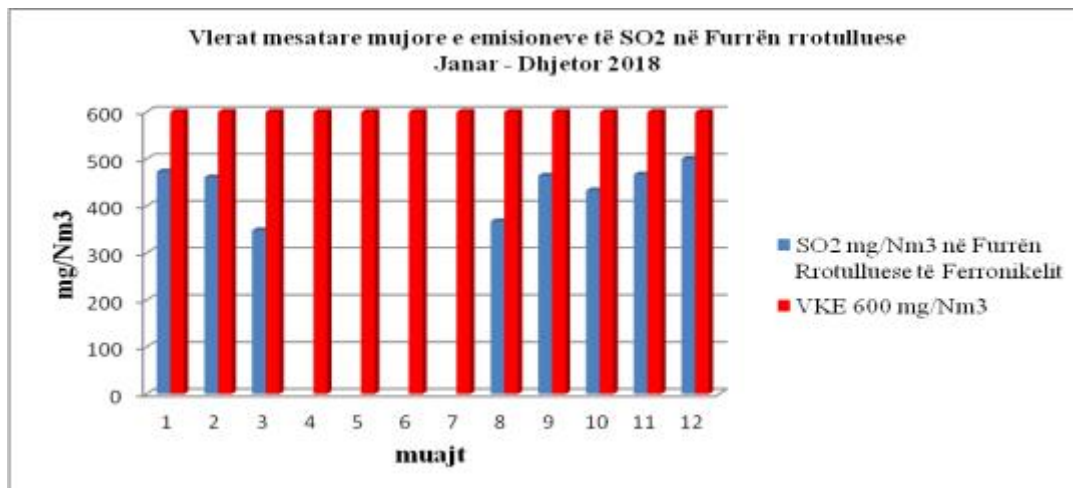

Fig.40. Vlerat mesatare mujore të emisioneve të SO₂ te Furrat rrotulluese/ 2018.

Vlerat mesatare mujore e emisioneve të NO₂ në Furrën rrotulluese

Në figurën 41, janë paraqitur vlerat mesatare mujore ku shihet se nuk ka tejkalime nga vlerat kufitare të lejuara gjatë tërë vitit 2018.(shih fig.41).

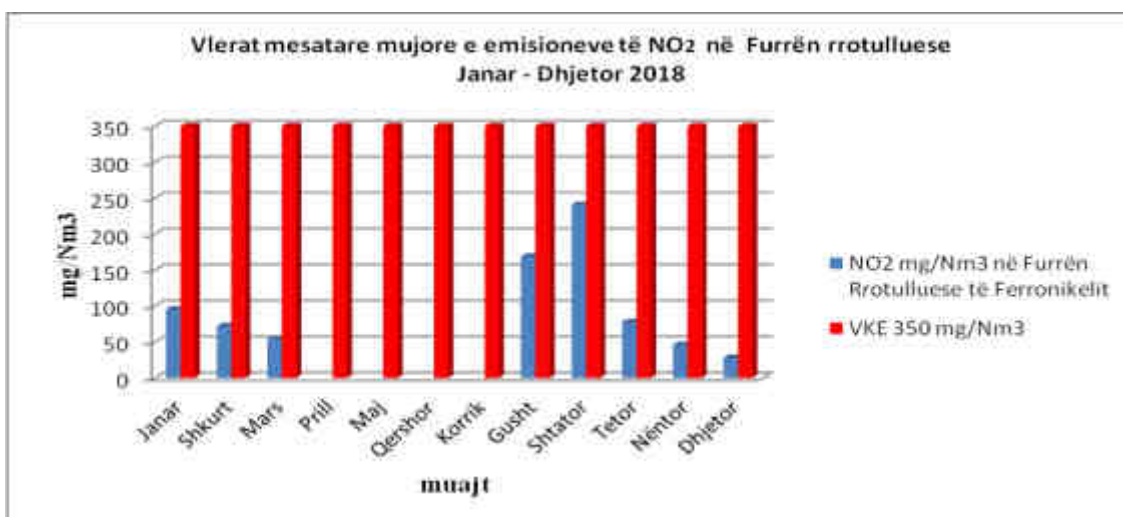

Fig.41. Vlerat mesatare mujore e emisioneve të NO₂ në Furrën rrotulluese/2018.

Oxhaku i konvertorit

Vlerat mesatare mujore e emisioneve të Pluhurit në Konvertor

Në figurën 42, janë paraqitur vlerat mesatare mujore të emisionit të pluhurit ku shihet se nuk ka tejkalime nga vlerat kufitare të lejuara gjatë operimit për vitin 2018 (shih fig.5).

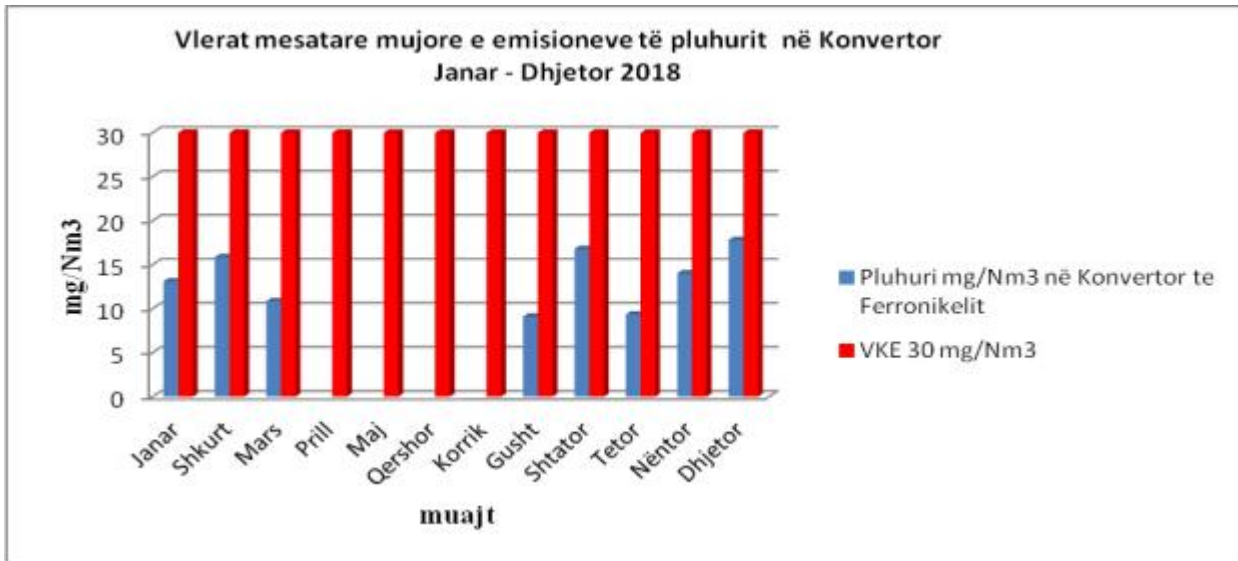

Fig. 42. Vlerat mesatare mujore e emisioneve të pluhurit në Konvertor/2018.

Vlerat mesatare mujore e emisioneve të CO në Konvertor

Vlerat mesatare mujore të CO në Konvertorë nuk i kanë tejkaluar vlerat kufitare të lejuara gjatë operimit për vitin 2018 (shih.fig. 43).

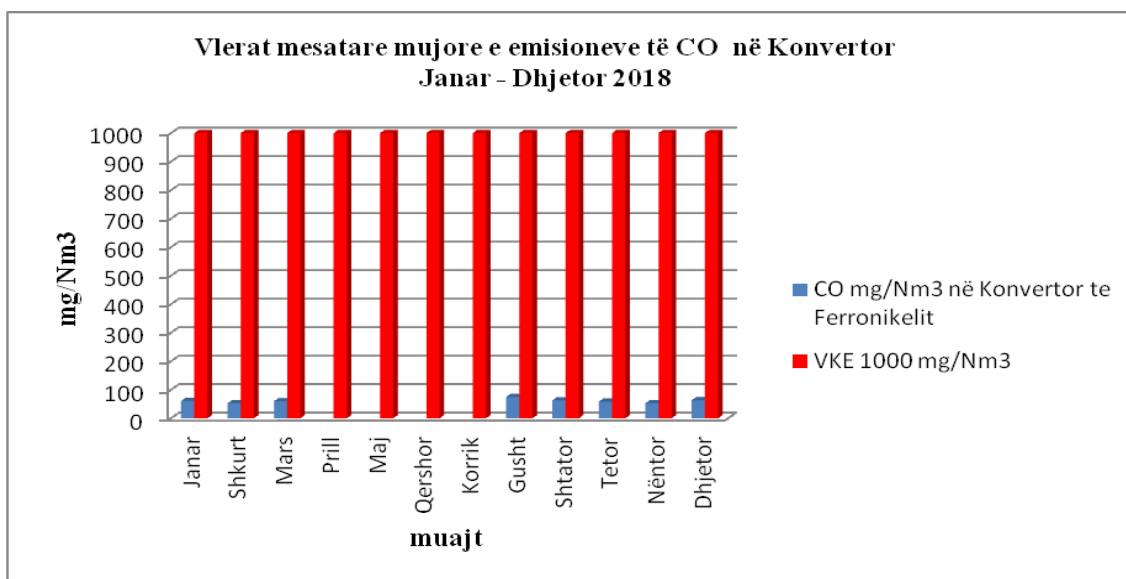

Fig.43. Vlerat mesatare mujore e emisioneve të CO në Konvertor/2018.

Vlerat mesatare mujore e emisioneve të SO₂ në Konvertor

Nga rezultatet e vlerësuar është konstatuar se vlerat mesatare mujore për SO₂ nga Konvertori janë brenda vlerat kufitare të lejuara gjatë gjithë procesit të operimit për vitin 2018.(Shih fig. 44).

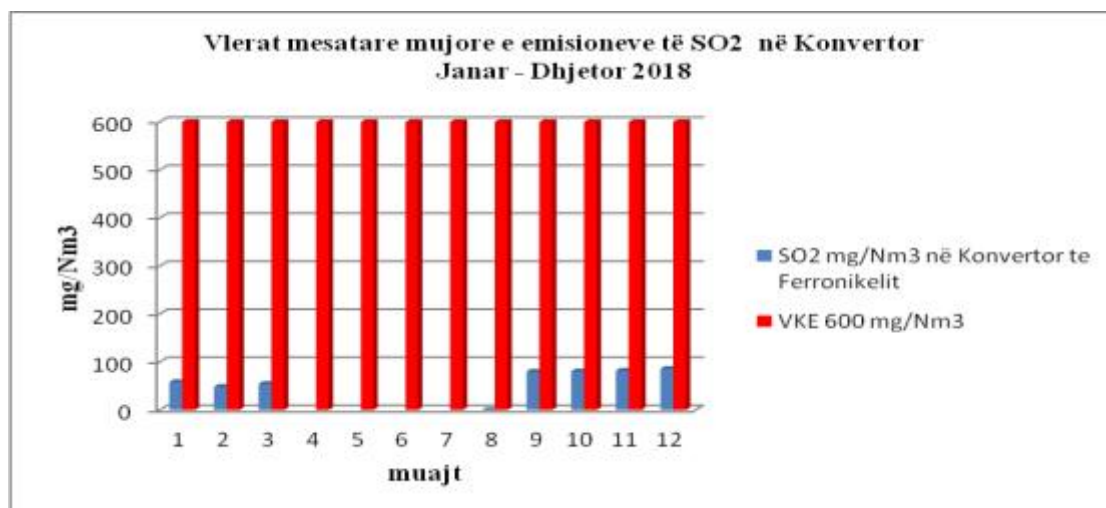

Fig.44. Vlerat mesatare mujore e emisioneve të SO₂ në Konvertor/2018.

Vlerat mesatare mujore e emisioneve të NO₂ në Konvertor

Në figurën 45, janë paraqitur vlerat mesatare mujore të NO₂ nga Konvertori, në të cilën vërehet se nuk ka tejkalime nga vlerat kufitare e lejuara gjatë operimit për vitin 2018 (shih. fig.45).

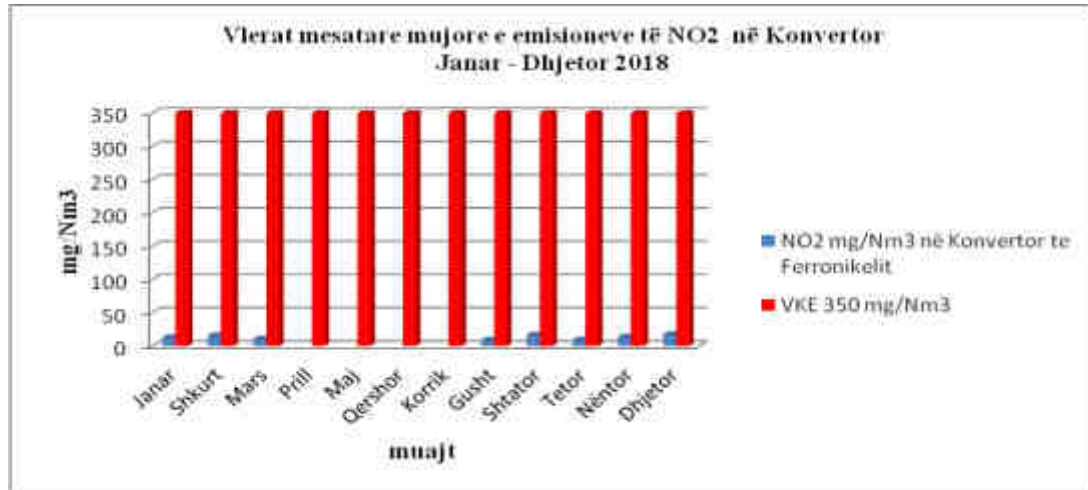

Fig.45. Vlerat mesatare mujore e emisioneve të NO₂ në Konvertor/2018

Furra elektrike nr.1 pas skruherit

Vlerat mesatare mujore e emisioneve të Pluhurit në Furrën elektrike nr.1 pas skruherit

Në figurën 46, janë paraqitur vlerat mesatare të Pluhurit për 8 muajt të operimit. Nga vlerësimi i rezultateve është konstatuar se vlerat mesatare mujore të pluhurit nuk janë tejkaluar mbi vlerën e lejuar sipas standardeve. (shih. fig. 46).

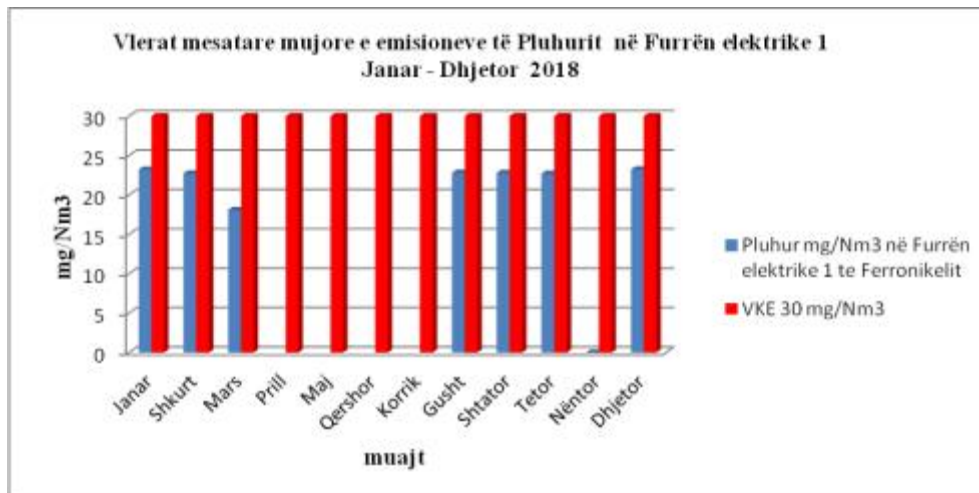

Fig.46. Vlerat mesatare mujore e emisioneve të Pluhurit në Furrën elektrike 1 pas skruberit / 2018.

3.3. Vlerësimi i emisioneve në ajër nga Sharrcemi

Nga emisionet e shkarkuar në ajër nga Sharrcemi, për vitin 2018 janë vlerësuar ndotësi e pluhurit, SO₂ dhe NO_x.

Emisionet e Pluhurit në mg/Nm³

Emisionet e pluhurit janë matur;

- te furra- mulliri i lëndës së parë dhe
- te ftohësi i klinkerit dhe mulliri i çimentos.

Emisionet e pluhurit(furra- mulliri i lëndës së parë)

Paraprakisht vlen të ceket se këtu është marrë për bazë VLM 50 mg/Nm³. Është vlerësuar së gjatë muajve janar-dhjetor, 2018 vlerat e pluhurit janë shumë të ulëta në krahasim me vlerën e lejuar (fig.47).

² Kjo është normë e rekomanduar sipas lejes së integruar për operatorin përkatës lëshuar nga MMPH. Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës

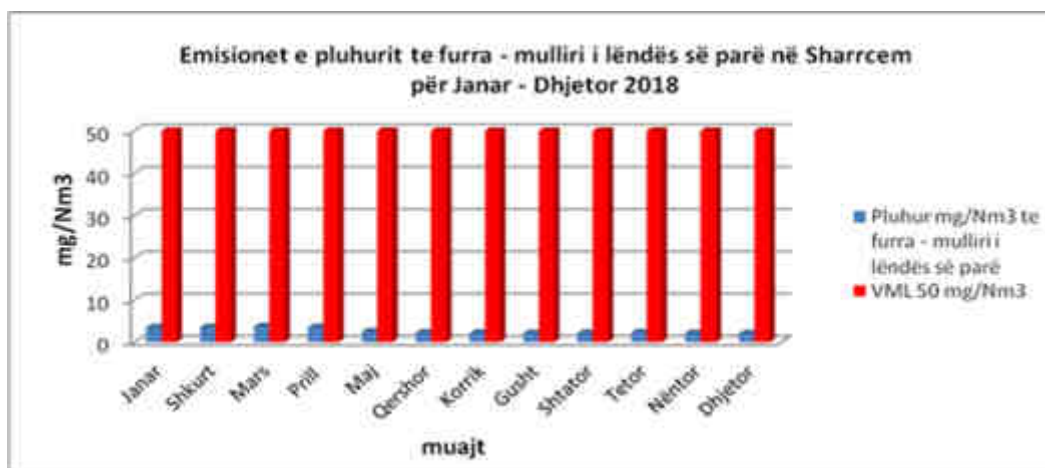

Fig.47.Vlera mesatare mujore e emisioneve të pluhurit te furra – mull i lëndës së parë në mg/Nm³/2018.

Emisionet e pluhurit(te ftohësi i klinkerit dhe mulliri i çimentos)

Të ftohësi i klinkerit dhe mulliri i çimentos është marrur për bazë VLM 20 mg/Nm³. Është vlerësuar se gjatë muajve Janar – Dhjetor të vitit 2018, emisionet e pluhurit nga ftohësi i klinkerit dhe te mulliri i cimentos, janë shumë të ulëta në krahasim me vlerën e lejuar (fig.48).

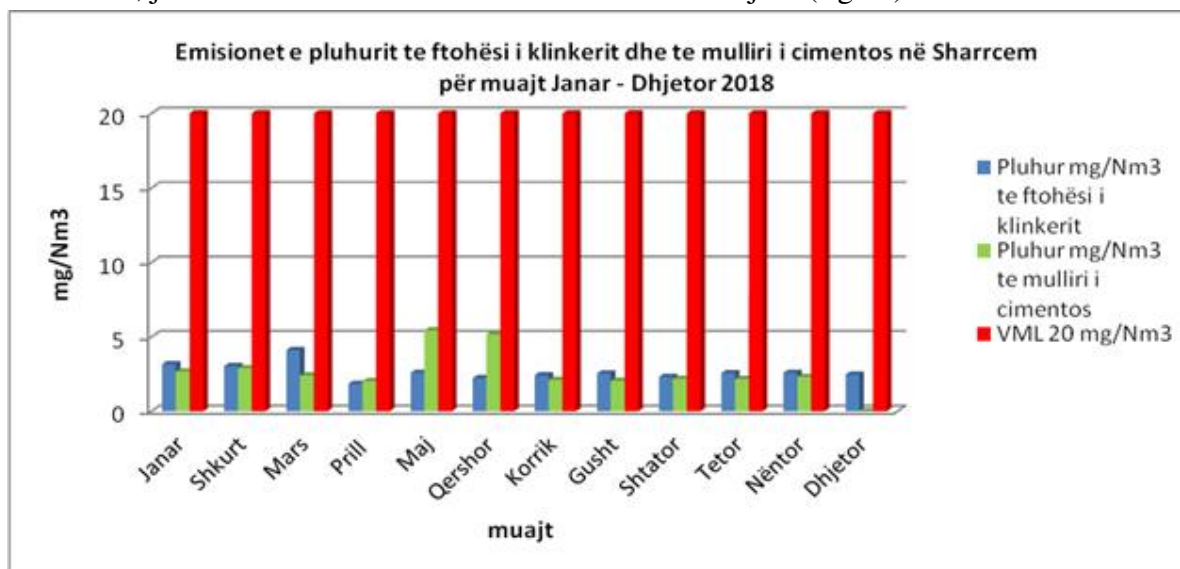

Fig.48.Vlera mesatare mujore e emisioneve të pluhurit te ftohësi i klinkerit dhe të mulliri i cimentos në mg/Nm³ gjatë muajve Janar - Dhjetor/2018.

Emisionet e SO₂

Është vlerësuar se gjatë vitit 2018, emisionet e SO₂ të shkarkuar në ajër nga Sharrcemi janë shumë më të ulëta se sa vlerat e lejuara sipas standardeve të kërkuara.(fig. 49).

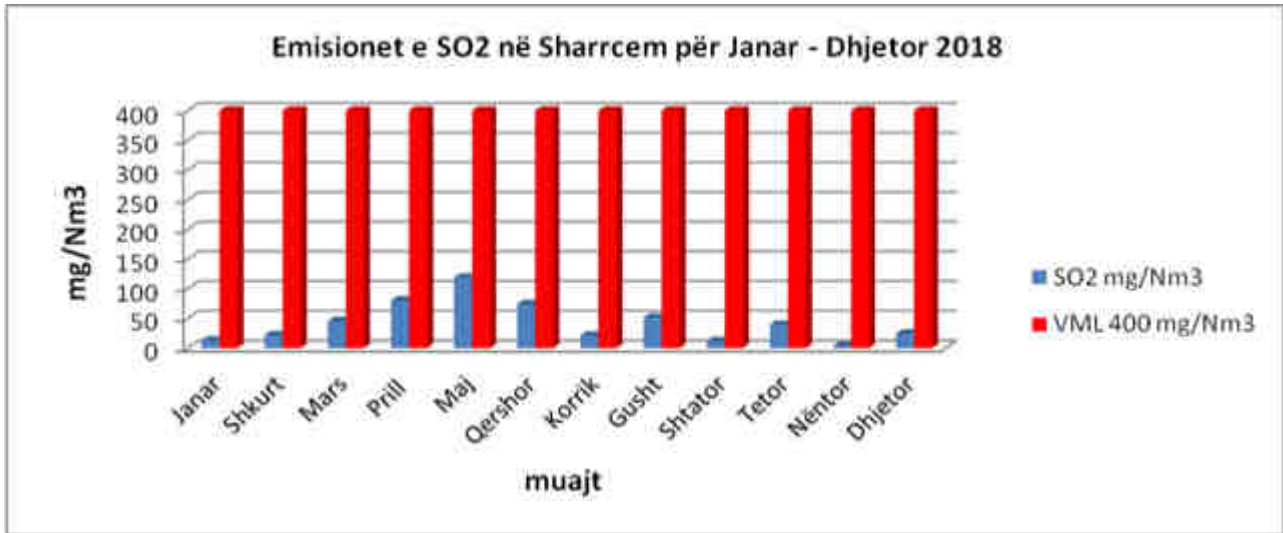

Fig.49. Vlera mesatare mujore e emisioneve të SO₂ në mg/Nm³ gjatë muajve Janar – Dhjetor/2018.

Emisionet e NO_x

Gjatë vitit 2018, emisionet e NO_x të shkarkuar nga Sharrcemi janë me vlera me të ulëta karahasuar me vlerat standarde (fig.50).

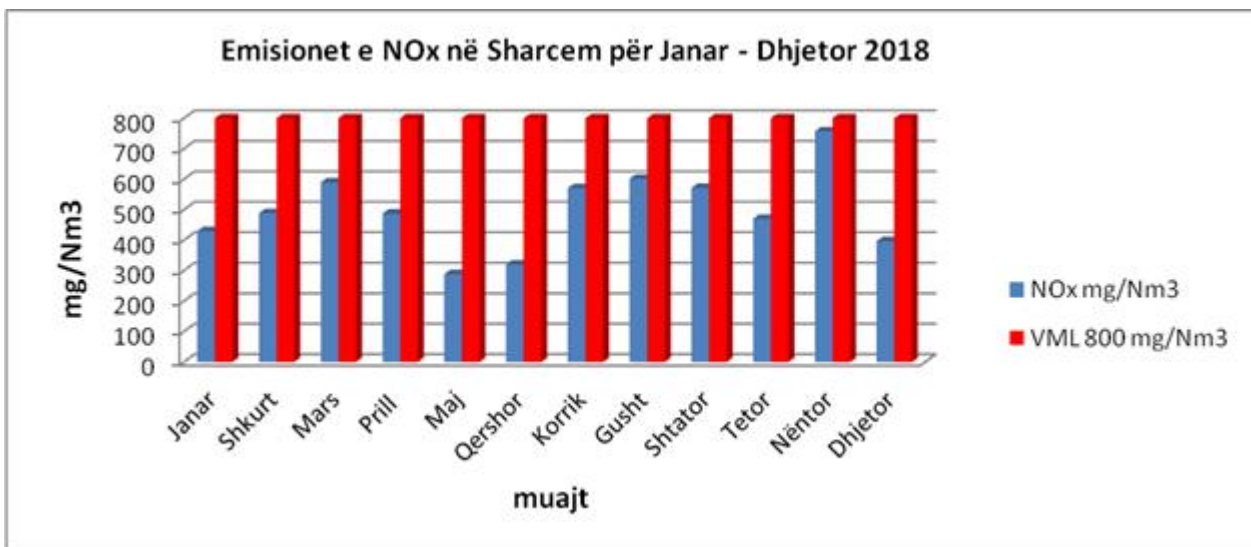

Fig.50. Vlera mesatare mujore e emisioneve të NO_x në mg/Nm³ gjatë muajve Janar – Dhjetor 2018.

4. KONKLuzionet dhe Rekomandimet

Pas vlerësimit të të dhënave të pranuar nga IHMK për cilësinë e ajrit dhe operatorët ekonomik për emisionet në ajër për vitin 2018, konkludojmë se sezoni vjeshtor dhe dimëror vlerësohet së është me ndotje të lartë veçanërisht me grimcat e pluhurit (PM10/PM2.5). NO₂ paraqitet me disa vlera me tejkalime kontinuale të VML (40 µg/m³) në Han të Elezit dhe më pak tejkalime në Gjilan e Prizren. Për parametrat tjerë si SO₂, CO, O₃, ka qenë nën vlerat maksimale të lejuara. Ditët me tejkalime për PM10, është i lartë ku prej të gjitha stacioneve janë regjistruar 517 ditë.

Akoma është shqetësuese emisionet ndotëse shkarkuese nga Termocentral Kosova A dhe B. Emetimet e pluhurit në ajër janë shumë të larta veçanërisht nga Termocentrali Kosova B, vlera këto të cilat arrijnë deri 8 herë me të lartë se sa standardi i lejuar. Shkarkimet e SO₂ dhe NO_x nga dy termocentralet gjatë gjithë vitit kanë të larta mbi vlerën e lejuar sipas standardeve.

Nga Feronikeli edhe pse kemi vetëm të dhëna për një muaj për vitin 2018, emisionet ndotëse të pluhurit, SO₂ dhe NO_x, kanë qenë nën vlerat e lejuara. Ndërsa nga operatori i Sharcemit, shkarkimet e ndotëseve në ajër si pluhurit, SO₂ dhe NO_x, gjatë gjithë vitit 2018, kanë nën vlerat e lejuara sipas standardeve.

Rekomandime

Nga vlerësimi i të dhënave për gjendjen e ajrit në vend për vitin 2018, dhe me qëllim të përmirësimit të cilësisë së ajrit dhe mbrojtjes së tij nga ndotja rekomandohet që:

- ✓ Zbatimi i legjislacionet vendor dhe respektimi i standardeve për shkarkimet në ajër;
- ✓ Të implementohet Strategjia dhe Planit të Veprimit për Cilësinë e ajrit;
- ✓ Të realizohen projekte specifike me qëllim të përmirësimit të cilësisë së ajrit;
- ✓ Të fuqizohet sistemi nacional për monitorimit e cilësisë së ajrit;
- ✓ Të forcohen kapacitetet teknike dhe bashkëpunimet me institucionet ndërkombëtare me qëllim të përfitimit të përvojave për monitorim të cilësisë së ajrit;
- ✓ Të stimulohen dhe obligohen operatorët ekonomik për raportimin e të dhënave për emetimet në ajër si një përmbushje e obligimit ligjor;
- ✓ Të behet reduktimi maksimal i shfrytëzimit të lëndëve fosileve djegëse me shkarkime të mëdha në ajër siç është thëngjilli;
- ✓ Shfrytëzimi i transportit që është me miqësor me mjedisin dhe largimi i veturave të vjetra nga qarkullimi dhe pa katalizatorë;
- ✓ Të zbatohen normat e lejueshme të shkarkimit në ajër nga automjetet;
- ✓ Rehabilitimi i infrastrukturës ekzistuese rrugore dhe mirëmbajtja e tyre;
- ✓ Krijimi i zonave të reja të gjelberta në vendet urbane dhe mirëmbajtja e atyre ekzistuese;

Raport Vjetor për Gjendjen e Ajrit në Kosovë, 2018

*Raporti vjetor për gjendjen e ajrit në Kosovë 2018,
është përgatitur nga
Drejtoria për Vlerësimin e Gjendjes së Mjedisit - Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës.*

Raportin e përgatitën:

*Tafë Veselaj - Udhëheqës i Sektorit të Monitorimit
Sabit Restelica - Zyrtar për Cilësi të Ajrit dhe Zhurmës
Ajet Mahmuti - Zyrtar për Emisionet në Ajër*

*Adresa e AMMK-së:
Rruga Luan Haradinaj, ish-pallati i shtypit Rilindja kati XV/04
Tel. +381 38 200 33 228
email: ammk@ks-gov.net
www.ammk-rks.net*

Prishtinë, Shkurt 2019